

ABA TXIKI

Aurkezten du:

Guillermo Tell

Guida didaktikoa

 Gran Teatre del Liceu

M. Antònia Guardiet i Bergalló

Aurkezpena

Gezi bat, sagar bat, izaki bat, baleztari ausart baten abentura... hauek dira txikienek **Guillermo Tellekin** lotzen dituzten irudi hurbilenak. Ahozko eta herri-tradizioari esker, badakite haur baten buru gainean kokaturiko sagar bati gezi bat jaurti zion gizona dela. Zalantzarik gabe, ez dakizkitez ekintza hori egiteko arrazoiak, ez dakitez Erdi Aroko heroi bat dela, legendarioa eta funtsezkoa Suitzaren independentzian. Petit Liceuk eskaintako ikuskizunean parte hartuta, Guillermo Tell Gioacchino Rossinik idatzitako opera bateko protagonista ere badela jakin ahal izango dute.

Ikuskizunaren hasieran, agertokian tropelean sartzen da komediante eta musikari talde bat, herriko plazara sartuko balira bezala. Guillermo Tellen kondaira azalduz bidaiatzen duen artista talde bat da. Bakoitzak hainbat paper antzezten ditu. Objektu desberdinen bidez, txotxongiloak, funtzio anitzeko eszena osagaiak, argi-efektuak... kondairako pertsonaiak eta egoerak antzeztuko dituzte:

- Guillermo Tell bizi den herrixkaren suntsipena
- Bertako biztanleek nola egiten dieten aurre inbasore austriarrei
- Zergatik erortzen den heroia Gessler tiranoaren eskuetan
- Bere semea salbatzeko tiratzaile trebea izatearen emozioa

Ikuskizunaren estetikak fideltasunez islatzen du **La Baldufa Komediante Konpainiaren** idiosinkrasia. Denboragabeko unibertso batean kokatzen dute, Erdi Aroan, eszena-proposamen dinamiko, zaindu eta efektu ugariko baten bidez. Baliabide eta teknika artistiko anitz erakusten ditu: txotxongiloak, itzal txinarrak, ikus-entzunezko objektu, proiektzio eta animazioak... Hizkuntz erregistroa fartsa eta umorez betea dago. Hasierako dramazko istorioa kontakizun komikoa bihurtuko da, eta pertsonaia gaiztoek are basatiagoak izaten bukatuko dute; zintzoek, berriz, beren herrialdearen edertasuna arma bakar, askatasuna lortuko dute Guillermo Tell heroi nazionalaren ondoan.

Musikak Rossiniren azken etaparen aztarna dauka. Ez gaiek, ez koloraturek, ezta doinuek ere, ez dizkigute gogora ekarriko Petit Liceuren beste ekoizpen batzuetan ohikoak zaizkigun opera bufoak. Guillermo Tell opera askatasunaren aldeko kantua da, borroka desesperatuaren aldekoa, inoiz ez itxaropenik gabea, zapaltzaile arrotzarengandik askatzeko batera borrokatzen duen herrixka ñimiño batena. Musika **hiru eta lau ahotseko kontzertantez** josia dago. Horien bitartez, protagonistek euren sentimenduak, beldurrak eta ametsak transmitituko dizkigute. Zenbait doinu, indar eta harmoniaz beteak, himno abertzaleekin lot ditzakegu. Hitzek diotena atzeman eta ulertzeko, agertokian gertatzen den orori erreparatu beharko zaio.

Albert Romanik jatorrizko operaren egokitzapen eta laburpen zaindua egin du. 65 minututan pilatu ditu Opera Historikoaren lau orduak, modu ulergarrian egokituta 6 eta 11 urte bitarteko ikasleentzat. Bigarren ekitaldiaren bukaeran ikasleen partaidetza abestua sartu du, berauek operaren zati aktibo bihurtuta, matxinaturiko herriarekin bat eginda.

Partitura hau Guillermo Tell: Petit Liceuren argumentua atalean daude:

- ***Goazen denok batera, askatasunaren alde borrokatuko gara***

Gida didaktiko hau hainbat ataletan dago banatuta:

- **Gioacchino Rossini**

Bere **bizitza eta obraren** ezaugarri esanguratsuenak aurkezten ditugu. Konpositore *belcantista*ren **umore** handiaren berri emango diguten pasadizo batzuk azaltzen ditugu. Hauek, ilustratu eta ahalbidetu egin dezakete ikasleak modu dibertigarriagoan hurbiltzea konpositorearen biografiara.

Taula kronologiko bat erantsi dugu, 1792 eta 1829 urteen artekoa, Rossini konpositore zen garaian gertaturiko zenbait gertakizun historiko jasota.

Guillermo Tell: Petit Liceuren argumentua

Testuinguru honetan, **La Baldufa** Komediante Konpainiak egindako Petit Liceuren operaren argumentua azaltzen dugu. Bi formatutan aurkezten dugu: ipuina eta antzerkia; bi formula ezin hobeak protagonistaren eta berarekin batera dauden pertsonaien istorioa bizitzen eta ezagutzen laguntzeko. Pasarte adierazgarrien **partiturak** erantsi dira. Zenbait doinu eskolan erakuts ditzakegu, antzezpenean zehar ikasleei ezagunak egin dakizkien.

Atal honetan, operaren egokitzapena eta eszenaratzea ahalbidetu duten **sortzaileak** aurkezten ditugu.

- **Guillermo Tell: Opera Historiko Handia**

Zati hau beren ezagutzak areagotu nahi dituztenei dago zuzenduta, lau ordu iraun zuen Rossiniren Opera Handiaren **argumentuan eta protagonisten ahotsetan** gehiago sakonduta. Halaber, nabarmendu egiten ditugu musika-une ospetsuenen arteko zenbait.

- **Lan-proposamenak**

Jarduera didaktiko sorta bat proposatzen dugu, bi ataletan azpibanatuta, zailtasun maila desberdinei dagozkienak: batzuk ikasle gazteenentzat eta beste batzuk, aldiz, helduentzat.

Fitxa guztiek eskaintzen dituzte edozein aldaketarako proposamen hedagarri eta irekiak.

- **Euskarri-materialak**

Internetarako esteka sorta bat sartu dugu Rossini eta bere obraren inguruko edukiak areagotzeko, baita Guillermo Tell legendarioaren ingurukoak ere. Opera Handiaren musika-une esanguratsuenak YouTube zerbitzarirako esteken zerrendaren bidez ikus daitezke.

Heroi suitzarrari buruzko hainbat ipuin eta bertsioren zerrenda bat eskaintzen dugu, hala nola obra sorta bat operaren munduari buruzko geure ezagutza handitzeko.

Egilea

Gioacchino Rossini

- ⇒ G. Rossiniren bizitza eta operak
- ⇒ G. Rossiniren umorea
- ⇒ Rossiniren garaiko gertakizun historikoak

M. Antònia Guardiet i
Bergalló

G. Rossiniren bizitza eta operak

Gioacchino Rossini 1792ko otsailaren 29an jaio zen —urte bisustua!— Italiako Pesaro hirian, Iraultza Frantsesaren garaian, Errepublikak frantseseko gudarosteak Italiako hiri askotan sartu eta hedatu zirenean.

Rossiniren familia umila musikan aritzen zen. Bertako bandako tronpeta-jole baten eta partiturak irakurtzen ez zekienez opera paperak buruz ikasi behar zituen bigarren mailako opera abeslari baten seme bakarra izan zen. Gurasoek zuten musika prestakuntza eskasak motibatu egin zituen semeari musika-hezkuntza egokia emateko.

Gioacchinok oso ahots ona zeukan. Oso gaztetatik musikarako trebetasun nabarmenak erakutsi zituen. Amaren eskutik opera asko ikusi ahal izan zituen.

14 urterekin Boloniako Akademia Filarmonikoan onartu zuten, bertan musika ikasi ahal izan zuen eta Mozart eta Haydnen obrak kontsultatu. Boloniako Akademia zen bi musikari alemaniarren partiturak aurki zitezkeen Italiako leku bakarra. Haien azterketak bere musika hizkuntzako nozioak hobetzea ahalbidetu zion.

Rossinik orkestra hedatu zuen, haize-tresnei garrantzi handiagoa emanda, ordura arte orkestra italiarretan presentzia handirik ez baitzeukaten. Soinu potentzialtasun handiagoa eman zien musikan tentsiotik baretasunera eta alderantziz joatea eragiten duten crescendoak eta diminuendoak sartuta, publikoaren gustuko aldatetarako.

1806an, Akademian sartu zen urtean, Rossinik lehen opera idatzi zuen: *Demetrio e Polibio*. 1810ean, Veneziako opera antzoki batek ekitaldi bakarreko opera bifa bat eskatu zion: *La cambiale di matrimonio*. Oso arrakastatsua izan zen. 18 urterekin Rossinik bere ibilbide profesionalari ekin zion opera konpositore gisa.

18 eta 37 urte bitartean 30 opera konposatu zituen. Ia bat eta erdi urtean! Sortutako opera bufek —komikoek— bere garaiko konpositore europar famatuena bihurtu zuten. Ezagunenak eta antzeztuenak hauek dira: *L'italiana in Algeri* (Italiarra

Argelen,1813); *Il turco in Italia* (*Turkiarra Italian*, 1814); *Il barbiere di Siviglia* (*Sevillako bizargina*, 1816) eta *La Cenerentola* (*Errauskine*, 1817).

Bere operei esker, Rossini Italia osoan izan zen ospetsua. XVIII. mende bukaerako eta XIX. mende hasierako publiko italiarrak gogoz itxaroten zituen bere **opera bufak**. Opera nagusietako enpresariak (Venezia, Milan, Napoli, Erroma, Viena, Paris,...) etengabe eskatzen zizkieten modan zeuden konpositoreei hurrengo denboraldiko programazioetan estreinatzeko errepertorio berriak.

Rossinik Viena eta Londresera bidaiatu zuen eta bertan, bere ospea areagotzeaz gain, diru-kopuru handia irabazi zuen kontzertuak zuzenduz eta musika-eskolak emanaz. Passyn, Parisetik hurbil, jarri zen bizitzen monarkia frantsesak Pariseko Operan estreinatuko ziren hamar opera konposatzeko kontratatu zuenean. *Guillaume Tell* (Gilermo Tell, 1829) izan zen bere azken opera-konposizioa. 1830eko uztaileko iraultzak monarkia kendu zuen, eta ondorioz, bere kontratua amaitu egin zen.

Konpositore lanetan 38 urterekin hartu zuen erretiroa. Harrezkero, bere buruaz arduratu zen: lasaitasuna eta elikagai onak maite zituen. Horrela, ondo merezitako ospearen saria jasotzen zuen.

Hirurogeita hamasei urte arte bizi izan zen, nabarmentzeko moduko musika nobedaderik berriz konposatu gabe; beti bere miresleen konpainiaz inguratuta. Parisetik hurbil hil zen 1868ko azaroaren 13an.

G. Rossiniren umorea

Rossinik umore sen handia zuen. Ez zela batere mozten eta otutzen zitzaiona etorri ahala esaten zuela ulertarazten diguten pasadizo asko daude.

- Kontatzen dute behin soprano bat, Rossiniren laudorioak jaso nahian, *Il barbiere di Siviglia* operaren Rossinaren "Una voce poco fa" aria abestu zuela egileak partituta idatzi ez zituen apaindura eta ornamentazio ugari asmatuta. Obra amaitu bezain laster, Rossini harengana hurbildu eta oso serio esan omen zion:

—Zorionak, oso ederra! Norena da partitura?

- Rossinik *La cambiale di matrimonio* bere lehen opera estreinatu zuenean, orkestraren soinu bizitasuna opera bufo batek inoiz gainditu gabeko mugetara eramane zuen. Orkestrako musikariek matxinada txiki bat egin zuten, partitura hura ezin zitekeela jo esanez. Aldi berean jotzen zuten tresna kopurua gehiegizkoa zela eta sortzen zuten zarata jasanezina zela zioten. Haien matxinada justifikatuta zegoen eskarmenturik gabeko hasiberri batek konposaturikoa baitzen.
- Behin, pianista eta konpositore gazte batek interes handia zuen Rossinik larunbat gauetan Passy, Parisetik hurbileko herri batean, antolatzen zituen gau emanaldietara joateko. Berak konposatutako bi partituretatik Maisuak lehiaketa batean aurkezteko zein zen egokiena gomenda ziezaion nahi zuen.
- Rossinik lehena entzun eta bigarrena jotzeari ekin baino lehen, jaiki eta esan omen zion: —*Badakit, oso argi daukat! Aurkeztu bigarrena*. Ziur entzun berri zuena baino hobea izango zela.
- Domenico Barbaiak, Napoliko San Carlo Antzokiko enpresari ospetsuak, opera bat enkargatu zion 1816an: *Otello*. Erosotasunez konposatu ahal izateko, bere Palazzo Berio utzi zion. 24 urterekin, Rossinik konpromisoa onartu zuen. Kontuan hartu behar da gaztea uneko opera-konpositore onentzat zutela. Gonbidatua sei hilabetez egon zen Barbaiaren jauregian, lagunekin jaten eta edaten. Nazkatuta, enpresariak gela bakarti batean giltzapetu zezatela agindu zien zerbitzariei. Rossini irakindako makarroiak jatera eta ura edatera behartua

izan zen lana bukatu arte, hasi gabe zeukana, antza. Hogeita lau ordutan obertura konposatu zuen eta egun gutxi geroago operaren hiru ekitaldiak, originaltasun bakarra 1, 2 eta 3 zenbakiak zirelarik. Barbaiak ez zekien musikarik eta ezin izan zuen antzeman Rossinik behin baino gehiagotan errepikatu zuela obertura osoa. Horrela, askatasuna berreskuratu eta hainbeste maite zituen makarroi trufatuak gozatu ahal izan zituen.

Rossini konpositore izandako garaiko gertakizun historikoak, 1792 eta 1829 urteen artean

Rossini	Urtea	Gertakizun historikoak
• G. Rossiniren jaiotza Pésaron, urtarrilaren 29an.	1792	
	1793	<ul style="list-style-type: none"> • Urtarrilaren 2an, Wolfgang Amadeus Mozarten (1756-1791) Requiem KV 626 estreinatu zen. • Urtarrilak 9: lehen globo hegaldia Jean Pierre Blanchard aeronauta frantsesaren eskutik, 46 minututan Filadelfiatik Deptforterako ibilbidea eginda. • Azaroaren 8an, Louvreko Museoak atek ireki zizkion publikoari.
	1797	<ul style="list-style-type: none"> • Urtarrilaren 31n, Franz Schubert konpositore austriarra jaio zen.
	1798	<ul style="list-style-type: none"> • Beethovenek <i>Pianorako sonata Sol handian</i> op. 14 konposatu zuen eta Haydnek <i>Sorkuntza</i>.
Rossini	Urtea	Gertakizun historikoak

Rossini**Urtea****Gertakizun historikoak**

- 1799 • 1799ko uztailearen 15ean **Rosetta Harria aurkitu zen Egipton**, hieroglifiko egiptoarrak deszifratzen lagunduko zuena.

- 1800 •

Francisco de Goyak *Maja biluzia* margotu zuen.

- 1801 • Azaroaren 3an, **Vincenzo Bellini** konpositore italiarra jaio zen.

- 1802 • **Víctor Hugo** otsailaren 26an jaio zen.

- 1803 • Abenduaren 31n, **Héctor Berlioz** jaio zen.

- 1804 • Abenduaren 2an, **Napoleón Bonaparteren koroatzea ospatu zen** Frantziako Errepublikako Enperadore gisa.
- Otsailaren 18an, **Friederich Schiller** poeta eta dramaturgo alemanak *Wilhelm Tell* obra bukatu zuen.

Rossini**Urtea****Gertakizun historikoak**

Rossini	Urtea	Gertakizun historikoak
<ul style="list-style-type: none"> Rossini Boloniako Akademia Filarmonikoan onartu zuten. 	<p>1806</p> <p>1808</p>	<ul style="list-style-type: none"> Otsailaren 28an, tropa frantsesak Bartzelonan sartu ziren, eta maiatzaren 2an Madrilgo herria Napoleonen gudarosteen kontra altxatu zen. Goyak balentria hura <i>Maiatzaren 3ko fusilamenduak</i> (1814) koadroan islatuta utzi zuen.
	<p>1809</p>	<ul style="list-style-type: none"> Otsailaren 3an, Félix Mendelssohn konpositore alemana jaio zen; urte bereko otsailaren 12an, Charles Darwin naturalista britainiarra. Maiatzaren 31n, Joseph Haydn konpositore austriarra hil zen.
<ul style="list-style-type: none"> 1810ean, Veneziako opera antzoki batek ekitaldi bakarreko opera bufo bat eskatu zuen: La cambiale di matrimonio. 	<p>1810</p>	<ul style="list-style-type: none"> Martxoaren lehenean, Zelazowa Wolan, Polonian, Frédéric Chopin pianista eta konpositorea jaio zen. Ekainaren 8an, Robert Schumann konpositore <p>alemana jaio zen.</p>
	<p>1811</p>	<ul style="list-style-type: none"> Urriaren 22an, Franz Liszt konpositore hungariarra jaio zen.

Rossini	Urtea	Gertakizun historikoak
	1812	<ul style="list-style-type: none"> • Urrian, Ludvig van Beethovenek bere Zortzigarren Sinfonia bukatu zuen. • Otsailaren 7an, Charles Dickens idazle britainiarra jaio zen.
<ul style="list-style-type: none"> • 1813ko maiatzaren 22an, Rossinik <i>L'Italiana in Algeri</i> estreinatu zuen Venezian. 	1813	<ul style="list-style-type: none"> • Maiatzaren 22an, Richard Wagner jaio zen eta <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <ul style="list-style-type: none"> • urriaren 9an, berriz, Giuseppe Verdi.
	1815	<ul style="list-style-type: none"> • 1815eko abenduaren 23an, Ildefons Cerdà ingeniari eta hirigile katalana jaio zen.
<ul style="list-style-type: none"> • 1816ko otsailaren 20an, Roman, Rossiniren <i>Il barbiere di Siviglia</i> aurkeztu zen. 	1816	
<ul style="list-style-type: none"> • 1817ko urtarrilaren 25ean, La Cenerentola estreinatu zen Valle de Roma Antzokian. 	1817	
	1819	<ul style="list-style-type: none"> • 1819ko irailaren 28an, Narcís Monturiol jaio zen Figuerasen, intelektuala eta lehen urpeko tripulatuaren asmatzailea.
<ul style="list-style-type: none"> • 1821ean, Viena bisitatu zuen Zelmira estreinatzeko, eta bertan Beethoven ezagutu zuen, baina ez zuten harreman adeitsua izan. 	1821	
<ul style="list-style-type: none"> • 1824an, Europan ospetsua zela, Rossini Parisera joan zen bizitzera. 	1824	<ul style="list-style-type: none"> • Urte hasieran, L. van Beethovenek bere Bederatzigarren Sinfonia bukatu zuen.

Rossini	Urtea	Gertakizun historikoak
	1827	<ul style="list-style-type: none"> L. van Beethoven hil zen, martxoaren 26an.
		
<ul style="list-style-type: none"> Abuztuaren 3an, Rossinik <i>Guillem Tell</i> estreinatu zuen Parisen. 	1829	<ul style="list-style-type: none"> Urtarrilaren 19an, J. W. von Goethe poetak <i>Faust</i> estreinatu zuen. Martxoaren 11n, Félix Mendelssohnek J.S. Bachen <i>Pasioa San Mateoren arabera</i> zuzendu zuen, konpositorea hil ostean lehen aldiz.

Urte horietan zehar, honakoa ari zen pintatzen:

- John Constableren *Belar gurdia*. 1821

- J. M. W. Turnerren *Ulises Polifemori iseka egiten*. 1829

- Francisco José de Goyaren
"Pintura Beltzak"
(*Akelarrea*).

1823

Askatasuna herria gidatzen,
Eugène Delacroixena.

1830

Guillermo Tell

Petit Petit Liceuren

- ⇒ Argumentua
- ⇒ Fitxa artistikoa
- ⇒ Istorioa
- ⇒ Antzezlan bat egingo dugu
- ⇒ Egokitzapenaren sortzaileak

M. Antònia Guardiet i
Bergalló

Argumentua

Guillermo Tell istorioak, berau azaltzen saiatu diren narratzaile beste begirada ditu. Kondaira ororen ikuspegi literarioak beti moztortzen ditu egiatasun historiko zalantzagarrizko osagaiak.

La Baldufa konpainiak, 2012an, Guillermo Tell en bertsio berri bat sortu du. Rossiniren operaren funtsezkoari eusten dio, hiru ordu baino gehiago murriztuta ere jatorrizko libretoa haurrentzako egokitzeko prozesuan. Gogora dezagun bere egunean Rossiniren Opera Historiko Handiak ere (1829) moldatu egin zuela Schillerren narrazioa (1804). Albert Romaník egindako musika-pasartearen hautapenaren eskutik, gure egile *belcantistaren* doinueta sartuko gara.

Hemen, Lleidako La Baldufa konpainiak ikuskizunean zehar gozatzeko eskainiko digun istorioa aurkitzen da, katalanera Enric Pinyolek egokitua (gaztelerara Txema Martinezek itzulia). Konpositore italiarraren Opera Handiaren narrazioa ezagutu nahi izanez gero, jo atal honetara: *Guillermo Tell*: Opera Historiko Handia.

Fitxa artistikoa

Musika:	Gioacchino Rossini
Dramaturgia-egokitzapena eta zuzendaritza:	Enric Blasi, Emiliano Pardo eta Carles Pijuan (La Baldufa konpainia)
Musika-egokitzapena:	Albert Romaní
Testuaren egokitzapena:	Enric Pinyol
Musika-zuzendaritza:	Olga Kharitonina
Eszena-zuzendaritza:	Ramon Molins
Eszenografia, jantzi eta ilustrazioen diseinua:	Carles Pijuan
Argiztapen-diseinua:	Miki Arbizu
Ikus-entzunezko animazioa:	Litosfera
Eszenatoki eta atrezzoaren eraikuntza:	Juan Manuel Recio, Joan Pena eta Xevi Planas
Jantziak:	Teresa Ortega
La Baldufa produkzioa:	Amàlia Atmetlló
Produkzioa:	Gran Teatre del Liceu

Aktoreak

Guillermo Tell (Baritonoa): Joan Garcia Gomà

Eduvigis (Mezzo-sopranoa): Montserrat Bertral

Jemmy (Sopranoa): Helena López Abad

Gessler, Leutoldo (Baxua): Pep Ferrer

Melcthal-aktorea: Emiliano Pardo

Komediante-aktorea: Ferrán López

Musikariak

Pianoa: Manel Ruiz

Txirula / Piccoloa: Jaume Cortadellas

Tronpa: Pau Valls

Istorioa

Istorioak XIV. mendearen erdialdera garamatza, Altdorf herrixkara, Uri kantoi suitzarrean. Jendea pozik bizi da, maite du bere lurraldea, eta bakoitzak bere lanbidearekin denen oparotasunaren alde egiten du.

Mirad qué bella tierra
y sus hermosas sierras,
bañada en agua intensa,
vestida de verdor.

Begira zein lurralde ederra
eta bertako mendi zoragarriak,
ur bizian bustia,
berdez jantzia.

Mirad a nuestra tierra,
qué bella, rica y plena,
con gente libre y recia
que vive en paz y honor.

Egin so gure lurraldeari,
zein eder, aberats eta betea,
jende aske eta mardularekin
bakean eta ohorez bizi dena.

Concertante

Mi - rad qué be - lla tie - -rra y sus her - mo - sas
 sie - rras. Ba - ña - da en a - gua in - ten - sa, ves -
 ti - da de ver - dor. Ves - ti - da de ver - dor, ves -
 ti - da de ver - dor. Mi - rad a nues - tra tie - rra, qué
 be - lla ri - ca y ple - na, con gen - te li - bre y re - cia, con
 gen - te que vi - ve en paz y ho - nor.

Altdorfeko biztanleak bakean bizi ziren gudaroste austriarrak, Gessler Gobernadore tiranoa buru, haiek menderatzen saiatu ziren arte. Austriarrek, beraien estandarte eta ikurren ezarpenean huts egin zutenez, sarraskiak eragin zituzten eta mehatxuka ibili ziren, goiz ala berandu beren legeak ezartzeko bueltatuko zirela esanez. Jende xumeak, bere herriaz harro, berriz eraiki zuen.

Jemmy txikiak, eskualdeko arkulari onenaren semeak, ez ditu ulertzen austriarrak beraiena ez den lurralde bat indarrez hartzera eramaten dituzten arrazoiak. Eduvigisi, bere amari, beraien etxea berreraikitzen laguntzen dio.

Guillermo Tell herrira heltzeak lasaitasuna ekarriko die biztanle beldurtu eta lanpetuei. Hasierako baretasuna Leutoldo artzaina agertokian sartzean puskatuko da, azaldu egingo baitie soldadu austriar bat hil berri duela bere burua defendatzeko.

Artzainak laguntza eskatuko die. Nabigatzaile trebe bat behar du, bere txalupan laku erdiko irlaraino eramango duena. Badaki herrian geratuz gero, Gobernadore ankerrak erail egingo duela.

Música incidental - Allegro

Bi aldiz pentsatu barik, Guillermo Tellek bere burua eskainiko du.

Biak txalupara igo eta soldadu austriarrendandik ihes egingo dute.

Gessler Gobernadorea buru, gudaroste austriarra berriz iritsiko da herrira, euretariko baten heriotzaren egilea aurkitu eta hiltzeko misioarekin. Jemmy, Eduvigis eta artzain agurea itaunduak izango dira. Inork ez ditu salatuko txalupaz ihes egindako ausartak. Herriaren leialtasun irmoak eta isiltasunak desesperatuta, Gobernadoreak Melchtal zaharra eramango du gatibu. Gesslerrek mehatxuka jarraituko du:

Habrá pillajes
y sabotajes.
Como salvajes
tendréis terror.

Harrapaketak izango dira
eta sabotajeak.
Basatiak bezala
izututa egongo zarete.

Sabréis quién manda
o cómo acaba
quien desacata
nuestro furor.

Jakingo duzue nor den agintaria
edo zein amaiera izango duen
gure suminaren mende
jartzen ez dena.

Guillermo Tellen emaztea eta semea ez dira ezeren beldur. Haien kemenak abestera bultzatzen ditu:

Habrá pillajes
y sabotajes
de los salvajes
y su terror.

Harrapaketak izango dira
eta sabotajeak
basatiengandik
eta haien izutik.

Buscamos casa
en la esperanza,
porque nos salva
su gran valor.

Etxe bila gabiltza
itxaropentsu,
salbatu egiten baikaitu
haren adore handiak.

Gessler

Ha - brá pi - lla - jes y sa - bo - ta - jes. Co - mo sal -
 va - jes ten - dréis te - rror. Sa - bréis quién man - da
 o có - mo a - ca - ba quien de - sa - ca - ta nues - tro fu -

Jemmy

ror! Ha - brá pi - lla - jes y sa - bo - ta - jes
 de los sal - va - jes y su te - rror. Bus - ca - mos
 ca - sa en la es - pe - ran - za, por que nos sal - va
 su gran va - lor!

Gesslerrek artzain agure eta zintzoa eraman du, ez ditu-eta bereak salatuko. Agurearen jarrera irmoak bere onetik aterako du Gobernadore tiranoa, eta krokodiloiei bota dezaten aginduko du.

Herriari egindako etengabeko mehatxuek kezkatuta, eta Melchtal leialaren heriotzaren berri izanda, Eduvigisek gutun bat idatziko dio bere senarrari, itzul dadin erregututa. Gutuna mezulari batek eramango du zaldiz.

Mi muy querido marido, hoy lloro Ene senar maitea, gaur negarrez ari naiz
 desconsolada después de arrasar kontsolamendurik barik suntsitu ondoren
 el enemigo de tu pueblo. Te imploro: zure herriaren etsaiak. Arren diotsut:
 debes volver, tu valor es vital. itzuli, zure adorea hil ala bizikoa da.

Eduvigis

Mi muy que - ri - do ma - ri - do, hoy llo - ro,
 des - con - so - la - da des - pués de a - rra - sar
 el e - ne - mi - go tu pue - blo. Te im - plo - ro:
 de - bes vol - ver, de - bes vol - ver, tu va - lor es vi - tal!

Gutuna irakurritakoan, Tell bere herria bizitzen ari den egoera larriaz jabetuko da eta, tristura sakonarekin, Gessler ankerrak Melchtal agurea hil duela jakingo du.

Guillermo Tell eta Leutoldo, artzain iheslaria, matxinatu egingo dira, eta plan bat antolatuko dute Gobernadorearen tiraniarekin eta gudaroste austriarraren krudelkeriarekin bukatzeko. Lakutik hurbileko biztanle guztiak deitu eta inbasorearen kontra matxinatzeko beharraz konbentzituko dituzte.

Bilkura sekretu bat adostuko dute lakutik hurbileko basoetariko batean. Gau beltza da. Euren egoera ezegonkorrak izututa, beraien salbazio bakarra austriarren kontrako borrokaren mende dagoela ulertuko dute.

Uneterwalden kantoiko nekazariak iritsiko dira, Schwitz kantoiko ehiztariak jarraituta. Lakuko zeharkaldi zailaren ondoren, Uri kantoiko arrantzaleak ere helduko dira.

[Zapalduko herriarekin bat eginda, antzezpenean parte hartzera gonbidatzen zaigu, matxinada kantu hau eta kanon bat abestuz. Ikusleek aktoreen jarraibideei erreparatu beharko diete.]

Amigos de esta patria.
 ¡Salud, es un gran honor!
 Vamos todos a cantar.
 Lucharemos por amor
 a la libertad.

Aberri honen lagunok.
 Agur, ohore handia da!
 Denok abestera.
 Askatasunaren alde
 borrokatuko gara.

Eduvigis / Jemmy / Actor Coros del pueblo

Eduvigis / Jemmy / Actor

Coros del pueblo

1 2

3

tad.

Abesti guztiak jaso dira seriotasun handiz. Beldurrak jota daude, baina euren batasunaren indarrak eta denon abestiek kemena piztuko diete. Euren ituna zigilatzeke, zera promestuko dute ausardiaz:

Juramos, con todo el honor,	Zin egiten dugu, ohore guztiaz,
que al enemigo venceremos.	etsaia garaituko dugula.
Si entre los nuestros hay traidor,	Gure artean traidorerik egonez gero,
al calabozo lo echaremos	ziegara botako dugu
y no verá la luz del sol,	eta ez du eguzki-argia ikusiko,
lo meteremos en prisión.	preso sartuko dugu.
¡Sí, sí, en prisión!	Bai, bai, preso!
¡Victoria!	Garaipena!

Coro del pueblo **Guillermo Tell**

Ju - ra - mos, con to - do el ho - nor! que al e - ne -

Jemmy / Coro del pueblo

mi - go ven - ce - re - mos. que al e - ne - mi - go ven - ce

- re - mos si en - tre los nues - tros hay trai -

dor, al ca - la - bo - zo lo e - cha -

re - mos y no ve - rá la luz del sol

Leutoldo

¡Si, si, en pri - sión, si, si en pri - sión! ¡Lla - me - mos

Coro del pueblo

jun - tos a la eu - fo - ria! Vic - to

ria!

Denon artean, Guillermo Tell hirira mozarrotuta joatea erabakiko dute; une egokia iritsi dela deritzonean, su bat piztuko du, matxinadari ekiteko seinalea izango dena. Menditontorren gaineko suak izango dira matxinadari ekiteko hiru kantoi suitzarren askatasun argia. Denek egingo dute konpromiso hau betetzeko zin irmoa.

Egunak igaro dira, hilabeteak, agian. Gessler tiranoak, Altdorf herrian ezarri denak, plaza erdian armari bat jartzeko agindu du; bertatik igarotzen den guztiak erreberentzia egin beharko dio.

Inbasoreak ospatzen ari dira, euren boterea erakutsiz, zanpaturiko herria dantzatzera behartuz eta jendea iriseka eginez.

Mucha atención para bailar, Arreta handia dantzatzeko,
 porque este son marca el compás. doinu honek markatzen baitu konpasa.

Mu-cha a-ten-ción pa-ra bai-lar - por que es-te
son mar-ca el com-pás. Por las cam -
pa - ñas, la gen - te en com - pa - ña de las mon - ta - ñas i -
rá a tu com - pás.

Bat-batean, soldaduek arrastatu egingo dituzte Guillermo Tell eta Jemmy semea plaza erdiraino. Arkulariak, harro, uko egingo dio Gesslerren armari parean makurtzeari. Halako ozarkeria eta atrebentziaren aurrean, Gobernadoreak armak kenduko dizkio.

Tu orgullo atenaza
y aquí no se aplaza
ninguna amenaza,
y tú cederás.

Zure harrokeriak izutu egiten du
eta hemen ez da atzeratuko
inolako mehatxurik,
Eta amore emango duzu.

Guillermo Tell ez da beldur. Herriari dion leialtasunak tiranoaren bidegabeko legeak behar adinako sendotasuna ematen dio.

El miedo te abraza.
Has sido un bocazas.
Con tanta amenaza,
verás tu final.

Izuak besarkatzen zaitu.
Ahoberoa izan zara.
Zu eta hainbeste mehatxu,
laster ikusiko duzu zure bukaera.

Gessler

Tu or - gu - llo a - te - na - za ya - qui no se a - pla - za nin -

Guillermo

gu - na a - me - na - za, y tu ce - de - rás! El mie - do te a -

bra - za. Has si - do un bo - ca - zas. Con tan - ta a - me - na - za, ve -

rás tu fi - nal!

Semeari ihes egiteko erregutuko dio, baina Jemmyk bere ondoan egon nahi du, laguntzeko, eta ez dio men egingo.

Aitaren ozarkeriaren eta semearen fideltasunaren aurrean, Gesslerrek behartu egiten du Guillermo Tell bere balezta hartzera eta gezi bat jaurtitzera bere punteria onaren ospea frogatzeko. Gezia Jemmy txikiaren buru gainean kokaturiko sagar bati jaurti beharko dio. Aitak uko egingo dio, arriskutsuegia delako. Jemmyren konfiantzak eta Gobernadoreak adierazitako heriotza mehatxuak bultzatuko dute Tell ausarta erronka onartzera.

Pon tu rodilla sobre la tierra, así deberás suplicar.	Jarri zure belauna lurrean, horrela erregutu beharko duzu.
Invoca a Dios: tan sólo Él podrá	Deitu Jainkoari: Berak baino ezingo zaitu salbatu,
salvarte, hijo, si tu buen padre yerra.	seme, zure aitak huts egiten badu.

Estate quieto, y mira al cielo azul.	Egon geldi, eta begiratu zeru urdinari.
Puede el amor el pulso destemplarme, la punta de metal truncar tu juventud.	Maitasunak pultsua desoreka dakidake, metalaren puntak zure gaztaroa bukatu.
Un falso gesto y... ¡ay!...	
¡Jemmy, piensa en tu madre! Jemmy, izan ama buruan!	Keinu oker bat eta... ai!...
¡Ella nos quiere tanto aún!	Horrenbeste maite gaitu oraindik!

Guillermo Tell

- tal trun-car tu ju-ven-tud.

Erabateko isiltasuna dago plazan. Guillermo Tellek arku tenkatu, kontzentratu eta tiro egingo du. Geziak sagarraren bihotza zeharkatu du. Aita-seeek elkar besarkatuko dute. Herria pozak oihuka dago.

Gesslerrek Jemmy txikia askatuko du, baina, haserre bizia, Guillermo Tell hartuko du preso. Krokodiloek Melchtal agurea hil zuten leku berera eramango du. Ihesa ontzi austriar batean egingo da, ekaitz izugarri bat zeharkatuz.

Jemmy bere etxera iritsi eta gertaturikoa kontatuko dio Eudivigisi, bere amari. Familiaren goibeltasuna areagotu egingo da Leutoldo lagun egurgina iritsitakoan, Gobernadoreak gidatzen zuen ontzia hondoratu egin dela azalduko baitie. Senar eta aita bizirik aurkitzeko itxaropenak eskasak dira. Baina bere trebetasunak eta lurraldearen beraren ezagutzak lagundu egingo diote gure heroiori. Guillermo Tell da ekaitzetik bizirik irten den bakarra.

Suak mendi suitzarren tontorretan distirutzen dira. Unterwalden, Uri eta Schwitz kantoietako biztanleek ekin diote matxinadari. Herria garaipena abesten hasiko da.

¡Poder al fin reír!	Azkenean barre egin ahal izatea!
¡Poder al fin vivir sin miedo alguno!	Azkenean izurik barik bizi! ahal izatea
¡De nuevo es libre este gran país!	Berriz askea herrialde handi hau!
¡Victoria! ¡Victoria!	Garaipena! Garaipena!
¡Es libre de nuevo el país!	Berriz askea herrialdea!
Conseguimos un futuro siempre en paz y libertad.	Lortu dugu etorkizuna beti baketsu eta askea.

Guillermo Tellen kondaira antzeztuko dugu

Guillermo Tell obraren antzerki-egokitzapen bat egin dugu, La Baldufa konpainiarentzat bertsio-egilea den Enric Pinyolen testu eta ideietatik aurrera.

Antzezlana ikastetxean antzeztea da proposamena, kondairako pertsonaiak buruz ikasteko eta haiei bizitza emateko.

Obra hiru eszenatan dago banatuta: lehenengoa Altdorf herriko plazan gertatzen da; bigarrena matxinadari ekiten zaion mendietan; eta hirugarrena, berriz, herriko plazan.

14 pertsonaia garrantzitsu daude, hogeig ingurura hedatu ahal izanda, narratzaileak bikoiztu edo herriko jende kopurua handituz gero.

Obraren izaera herrikoiak ahalbidetu egiten du jantziak soilak, adierazkorrak eta koloretsuak izatea: brusa luze eta zabalak, gerrian lotuak; txalekoak, galtzerdi lodiak, kapak, kapelak...

Elkarrizketak errazak dira. Istorio legendarioa bizitzea eta ulertzea ahalbidetzen dute.

Pertsonaiak

Narratzailea (neska)

Narratzailea (mutila)

Guillermo Tell: Egurgin eta abertzale suitzarra.
Eduvigisen senarra eta Jemmyren aita.

Melcthal: Altdorf herriko artzainik zaharrena.

Jemmy: Guillermo Tell eta Eduvigisen semea, hamar bat urtekoa.

Eduvigis: Guillermo Tellen emaztea eta Jemmyren ama.

Gessler: Gobernadore austriarra, maltzurra eta ankerra.

Egurgin mezularia: Telli gutuna helaraziko diona.

Leutoldo: Artzaina. Abertzale iheslaria, Guillermo Tellek salbatua.

Soldadu austriarrak

Altdorf herriko jendea: Zeramikaria, arrain-saltzailea, laboraria, nekazaria, ehiztaria...

Uriko adiskideak: Gehienak arrantzaleak dira

Schwitzeko adiskideak: Gehienak ehiztariak dira

Unterwaldeneko adiskideak: Gehienak nekazariak dira

(Altdorfeko plaza nagusia: nekazari bat bere baratzeko produktuen postu batean dago, zeramikari bat potin bat egiten ari da; emakume batek ogiz beteriko otar bat darama; arrain-saltzaile bat saldu berri duen arraina biltzen ari da, ehiztari bat...

Narratzailea: Istorio hau Suitzan gertatu zen, Alpeetako mendi garaien erdian. Herri honetan jende langile, baketsu eta zoriontsua bizi zen.

Zeramikaria: —Begira zein paraje ederra, mendiz inguratua, zelai berdez josia eta ur gardeneko lakuak bustia.

Arrain-saltzailea: —Begira gure lurralde eder eta oparoa. Pertsona askeak eta sendoak gara. Jende baketsu eta ohoretsua!

Narratzailea: Baina jende hura oso beldurtuta bizi zen Gessler deituriko jaun ahalguztidun eta maltzur baten erruz.

Narratzailea: Austriarrek ezarririko Gobernadorea zen, oso zerga handiak kobratzen zizkienak, euren uztak lapurtu eta eskualde osoko nekazarien emazte eta alabak beretzat hartzen zituen.

Narratzailea: Gessler zuen izena, eta ankerkeria izugarri zigortzen zuen berarekin bat ez zetorrena.

Laboraria: —Gessler Gobernadoreak nire idi eta goldea kendu dizkit.

Nekazaria: —Bada, niri, soldadu austriarrek uzta guztia lapurtu didate.

Ehiztaria: —Gaur goizean, nire etxera etorri eta lastategiari su eman diote, ez nizkielako nire ehiza-txakurrak eman nahi.

Guillermo Tell: —Gesslerren tirania onartezina da! Ezin dugu gehiago jasan!

Jemmy: —Zer egin diogu guk? Ama, zergatik horrenbeste ankerkeria eta suntsipen?

Eduvigis: —Ez dute gustuko gu aske izatea. Inbidia diete gure lakuari, gure zelai eta mendi garaiei. Lanean jarraitu behar dugu! Kexuek ez dute ezertarako balio izango!

Narratzailea: Une horretan, Altdorfeko jendea lanari berrekiten saiatzen ari zela, garrasi izugarri batzuek geldiarazi zuten plaza.

Leutoldo: —Lagundu! Lagundu! Salbatu!

Jemmy: —Zeren beldur zara?

Eduvigis: —Leutoldo, artzain eta laguna, nor duzu mehatxuka?

Leutoldo: —Ankerrena, inoiz barkatzen ez duena, gure Gobernadore izugarria. Nire aita betebeharra bete eta ene alaba bakarraren

ohorea defendatzeagatik, berau eraman nahi zuen soldadua hil dut.

Guillermo Tell: —Egin kasu, ene lagun horrek. Alde, zoaz ihesi, azkar. Joan!

Leutoldo: —Inork lagun diezadake laku erdian dagoen irlara iristen?

Guillermo Tell: —Neuk lagunduko dizut. Azkar, goazen txalupara, salbu utziko zaitut.

Narratzailea: Trebetasunez nabigatuz, irlara iritsi ziren. Baina lana eta bakea bukatzeaz zeuden, Gessler maltzurra itzuli egin baitzen.

Soldadua: —Emaguzue gure kidearen heriotzaren erruduna. Aitortu nor izan den. Bizitza jokatzeko ari zarete!

Melcthal: — Gure herrian ez dago salatzailerik.

Gessler: —Ezin ditut onartu horren hitz harroak. Atxilotu agure matxino hori.

Narratzailea: Haserre bizian, hitz haiek entzun ondoren, Gobernadoreak Melcthal zaharra eraman zuen.

Narratzailea: Saminduta, Altdorfeko biztanleak beren etxeetan sartu ziren.

(Agertokiko izkina batean egurgin mezulari bat eta Eduvigis daude, senarrari eman nahi dion gutun bat idatzi berri duena. Eszenatokiko txokoa baso bat da).

Eduvigis: —Eraman gutun hau nire senarrari. Sobera dakizu non dagoen ezkutatuta. Azal iezaiozu herria berriz suntsitu dutela. Jakinarazi Melcthal zaharra hil egin dutela.

Egurgina: —Berri goibel hauek eramango dizkiot Guillermo Telli. Zuk ez sufritu, itzuliko gara!

Narratzailea: Bere herriaren egoera goibela ezagututakoan, Guillermo gazteak hurbilenerako herrien ordezkariak deitu zituen.

Narratzailea: Zelai batera iritsi ziren, laku ondoan. Ilun zegoen. Gessler tiranoaren kontra altxatzea erabaki zuten.

Guillermo Tell: —Ongi etorri, Unterwalden kantoiko nekazari ausartok!

Unterwalden: —Aberri honen lagunok. Entzuteko eta borrokatzeko gaude hemen.

Guillermo Tell: —Ongi etorri, Schwitz kantoiko lagunok!

Schwitz: —Agur, adiskide ausartok! Gau izartsuak babestuko gaitu. Bakean, Gesslerren tiraniatik aske bizi nahi dugu.

Guillermo Tell: —Ongi etorri, Uri kantoiko arrantzale ausartok!

Uri: —Lakutik heldu gara. Zuon ondoan borrokatu nahi dugu, denok batera.

Guillermo Tell: —Matxinada eguna hurbil da. Denok batera Gessler eta bere gudaroste boteretsuaren kontra. Gure lanabesak izango dira gure bidezko borrokaren armak.

Gure mendi-tontorretan pizturiko suak izango dira matxinadara deitzeko seinaleak. Sua izango da gure askatasunaren argia.

Denak batera: —Matxinada hastear dago! Batera, askatasunaren alde borrokatuko gara!

Unterwalden: —Unterwaldeneko herriak zin egiten du konpromiso hau beteko duela.

Schwitz: —Schwitzeko biztanleek bere egiten dute zin hau.

Uri: —Guk, arrantzaleok, Uri kantoiko gizon eta emakumeok, zin egiten dugu gure lurralde suitzar maiteari bakea eta ongizatea itzuliko dizkion konpromisoa beteko dugula.

Denak batera: —Matxinada hastear dago! Batera, askatasunaren alde borrokatuko gara!

(Altdorfeko herriko plazan gaude berriro)

Narratzailea: Eta egunak eta hilabeteak aurrera joan ziren... Altdorf hirian, Gesslerrek gaztelua bertan zuela, plaza erdian habe bat jartzeko agindu zuen, eta goiko muturretik bere kapela zintzilikarazi zuen.

Narratzailea: Irudika dezakezue zergatik agindu zuen? Bada, are gehiago umiliatzeko jende gizajo hura. Kapela aurretik erreberentzia egin barik igarotzera ausartzen zen guztia preso sartzen zuen. Gazteluko ziegetan, penak, goseak eta egarriak jota hilko ziren.

Zeramikaria: —Goiz hotz batean, Guillermo Tell eta Jemmy semea hirigunera jaitsi ziren. Berbetan, berriketan, plaza gurutzatu zuten, kapelari erreberentziarik egin barik.

Arrain-saltzailea: — Berehala atzeman zituzten soldaduen lantzek.

Gessler: —Makurtu nire estandartearen aurrean! Ez zarete gertatuko zaizuenaren beldur ala?

Guillermo Tell: —Ni Gure Jainko Jaunaren aurrean baino ez naiz makurtzen!

Gessler: —Harroegia zara, Tell. Mehatxua zara niretzat. Ozarkeria hau ez duzu sekula ahaztuko.

Jemmy: —Zer gertatzen da, aita? Ezer txarrik egin dugu?

Gessler: —Esan, txikito, izango litzateke gai zure aita sagar hau ehun urratseko distantziara zeharkatzeko?

Jemmy: —Jakina, jauna. Eta gehiagora ere bai!

- Gessler: —Ikus dezagun, bada. Asmatzen badu, aske utziko zaituztet biak.
- Arrain-saltzailea: —Gobernadoreak Jemmy makil bati lotu eta sagar bat jarri dio buru gainean.
- Guillermo Tell: —Ez, inoiz ez. Ezin diot nire semeari tiro egin.
- Gessler: — Uko egiten badiozu, biak hil beste erremediorik ez dut izango.
- Jemmy: —Ez izan beldur, aita! Ni ez naiz eta!
- Narratzailea: Eskualde guztietako arkulari onenak, keinu ziurrez, gezia baleztan jarri, soka tenkatu, apuntatu eta tiro egin zuen...
- Laboraria: —Geziak, ziztu bizian, airea zeharkatu zuen.
- Nekazaria: —Geziak sagarra zeharkatu du! Makilari iltzatuta dago.
- Narratzailea: Aita-semeek elkar besarkatu zuten. Altdorfeko jendeak pozak jota oihukatzen zuen.
- Gessler: —Biok ordainduko duzue garesti atrebentzia!
- Guillermo Tell: —Nik egin dizut desafio. Nire semeak barkamena merezi du.
- Oraingo honetan errukitsua izango naiz. Mutikoa itzul daiteke bere etxera, baina zu, Guillermo Tell, nirekin etorriko zara gaztelu seguruenetik urrunen dagoen presondegiraino. Soldaduok, prestatu ontzia! Goazen. Ez dago denbora galtzerik.
- Soldadua: — Barkatu, Gobernadore jauna, ekaitz izugarria hurbiltzen ari da.
- Gessler: —Hemen neuk agintzen dut! Herri honen harrokeria jada ez da mehatxua niretzat. Gaur, garaileen garailea naiz. Ez dugu zertan izutu!
- Soldadua: —Men egingo dizugu, jauna, ezeren beldur izan gabe.
- Zeramikaria: —Ekaitza oso gogorra da.
- Arrain-saltzailea: —Tximisten argiak ontzia ikusten uzten digute. Haize biziak dardarka dauka.
- Laboraria: —Jada ez dut ikusten. Desagertu egin da! Olatu handi batek irentsi balu bezala.
- Nekazaria: —Lakuaren olatuak ondo ezagutzen dituen batek besterik ezingo luke bere burua salbatu.
- Ehiztaria: —O, miraria! Ez da, bada, gure Guillermo Tell ausarta!
- Jemmy: —Aita!
- Eduvigis: —Ene senarra!

Egurgina: — Arranopola, begira! Zer dira su horiek guztiak?

Leutoldo: —Zapaltzailearen kontra matxinadari ekiteko adosturiko seinalea.

Egurgina: —Ongi etorri, Guillermo Tell. Baina, zer gertatu da Gesslerrekin?

Guillermo Tell — Lakua da orain haren hilobia. Azkenik, irribarre egin eta beldurrik barik bizi ahal izango gara berriz. Gure herrialde txikia berriz da askea!

Denak —Etorkizuna beti baketsua eta askea izateko borrokatuko gara.

Petit Liceurentzako egokitzapenaren sortzaileak

La Baldufa Komediante Konpainia Lleidan sortu zen 1996an, honako helburuekin: kalitate artistiko handiko ikuskizunak eskaintzea, umoretsuak; diziplina anitzeko ikuskizunak sortzea, antzerki-baliabide ugari erabiliz; publiko guztientzako ikuskizunak eskaintzea, batik bat haurrentzat; elkartasun, tolerantzia eta errespetuarekin ideologikoki konprometituriko obrak sustatzea.

La Baldufako kideak **Eric Blasi**, **Emiliano Pardo** eta **Carles Pijuan** dira.

<http://www.labaldufateatre.com/>

Eric Pinyol (Lleida, 1972)

Idazlea, kazetaria eta Lleidako Unibertsitateko Ikus-entzunezko Komunikazi alboko irakaslea.

Testuaren egokitzapena

Musika-egokitzena

Albert Romaní (Bartzelona, 1951)

Musikaria, pedagogo eta kontzertista. Petit Liceurentzat egindako opera-egokitzenen artean honakoak daude: Rossiniaren Sevillako Superbizargina (Triciclerekin), Humperdincken Hänsel eta Gretel (Lleidako Centre de Titellesekin) eta Rossiniaren Errauskine (Comediantsekin).

Aktoreen zuzendaritza

Ramon Molins (Lleida, 1965)

Aktorea eta zuzendaria, antzerki familiar eta musikalean espezializatua.

Eszenografia eta jantzien diseinua

Carles Pijuan (Lleida, 1973)

Eszenografoa, Arte Ederretan lizentziaduna. Konpainia ugarirentzat egin du lan. La Baldufako kidea da. Bere planteamendu eszenografikoek hainbat sari jaso dituzte.

Guillermo Tell

Opera Historiko Handia

- ⇒ Opera Historiko Handia
- ⇒ Fitxa teknikoa: *Guillermo Tell*
- ⇒ Pertsonaien ahotsak
- ⇒ Argumentua
- ⇒ Musika-uneak
- ⇒ Curiosidades

M. Antònia Guardiet i
Bergalló

Guillermo Tell: Opera Historiko Handia

Schiller idazlearen istorio epikoa Rossiniren azken operarako oinarria izan zen. Lan honekin, opera komikoak -bufak- konposatzeaz gain, Opera Historiko Handi bat konposatzeko gai ere bazela erakutsi zuen. Komeni da zehaztea Víctor Joseph Étienne libretistak -De Jouy ezizenaz – aldatu egin zuela Suitzaren sorreraren eta Guillermo Tell heroiaren kondaira frantsesen opera-gustuen arabera.

Opera, 1828 eta 1829 urteen artean Parisen idatzia, bost hilabetez zehar, frantsesez estreinatu zen. Guillermo Tellek Pariseko operazaleen eskakizunak asetzen zituen, beti baitzeuden gogotsu konpositore entzutetsuek hotsandiko ikuskizunak aurkez zituzaten, gutxienez lauzpabost ekitaldikoak eta nahitaezko balletarekin. Guillermo Tell obraren oinarri historikoa egokia zen garai hartarako: askatasunaren aldeko borroka abertzaleen garaia.

Argumentuak pertsonaia ugari behar ditu, istorio luze eta konplexua osatzen dutenak. Guillermo Tellek bere punteria zehatzaren osperei ohore egin eta bere semeak buru gainean duen sagarrari tiro egiten dion uneaz gain, gazte suitzar baten eta printzesa austriar baten arteko maitasun istorioa txertatu zen, bata eta bestearen herrialdeak gatazkan zeudela.

Helvetiar herriaren ahotsari bizitza ematen dioten koruek eta soldadu matxinoen gizonetzko koruek funtsezko garrantzia dute operako lau ekitaldietan. Dantzek, maitale bien eta erresistentzia helvetiarraren buruzagiaren arteko zalantzek, Guillermo Tellen ekintza ausartek... etengabe eusten diote publikoaren arretari lau orduko iraupeneko opera honetan, etenak zenbatu barik.

Guillermo Tell operan drama erromantikoa aurkitzen dugu, hizkuntza jaso eta epikoarekin, Rossiniren konposizio-heldutasuna erakusten duena. Aipamen historikoa ez dugu heroi indibidualizatuari eginiko gurra bezala ulertu behar, baizik eta erronka kolektibo moduan. Koruek operan zehar transmititzen duten abertzaletasuna eraso gogor eta etengabekoaren aurreko erantzuna da. Matxinada, borroka edo garaipenaren gisako kontzeptuek esanahi argia dute: konpromiso kolektiboa zapaltzaile bortitzaren kontra. Zentzu honetan, bigarren eta hirugarren ekitaldien bukaerako abestiak nabarmen daitezke, askatasuna goastera eskainiak. Ezbairik gabe, gustatu egingo zitzaizkion garaiko publiko frantsesari, nahiz eta susmagarriak irudituko zitzaizkion Carlos X erregeari, Rossini Parisen gelditzeko eta hamar opera idazteko kontratatu zuenari.

Guillermo Tell opera 1829ko abuztuaren 3an estreinatu zen, publiko ugari bertaratuta, obra txalotu zuena. Urte batzuez egon zen ikusgai, baina zailtasunak edukitzen hasi zen abeslari egokiak aurkitzeko, batik bat Arnolden papererako, erregistro oso goiko tenorra behar duena.

Urte batzuk beranduago, “modan” jarri zen Parisen gau berean hainbat operatako pasarte famatuak eskaintzea. Guillermo Tell obraren bigarren ekitaldia sarri antzezten zen. Oso gutxitan burutu zen opera osorik. Rossiniren bizitzaren amaiera aldera Guillermo Tellen bigarren ekitaldia antzeztuko zela jakinarazi ziotenean, bere ironia bereizgarriarekin, zera erantzun zuen: *Benetan? Bigarren ekitaldia osorik?*

Hori izan zen Rossinik idatzitako azken opera. Zaila da ulertzea zergatik utzi zion konposatzeari horren gazte. Konposatzeari utzi eta beste 40 urte bizi izan zen. Ez dakigu bere erabakiaren arrazoia. Agian, 37 urterekin bazituen nahikoa aberastasun eta ospe erretiroa hartzeko, edo baliteke osasun arrazoiengatik izatea. Zalantzarik barik, Frantzia, Italia eta Alemanian operaren munduan gertatzen ari ziren aldaketek eramango zuten garai *belcantista* bukatuta zegoela onartzea.

Guillermo Tellen fitxa teknikoa

Jatorrizko izenburua:	Guillaume Tell
Jatorrizko hizkuntza:	Frantsesa
Generoa:	Drama
Musika:	Gioacchino Rossini (http://ca.wikipedia.org/wiki/Gioacchino_Rossini)
Jatorrizko libreto frantsesa	Étienne de Jouy eta Hippolyte L. Florent Bis
Iturri literarioa:	Friederich Schillerren <i>Wilhelm Tell</i> dramaren oinarritua http://ca.wikipedia.org/wiki/Schiller
Estreinaldia:	Parísen, Opera Antzokian, 1829ko abuztuaren 3an
Ekitaldiak:	Lau
Gutxi gorabeherako iraupena:	4 ordu
Estreinaldia Bartzelonako Teatre de la Santa Creun:	1834ko abenduaren 23an
Estreinaldia Bartzelonako Gran Teatre del Liceun:	1857ko martxoaren 14an

Pertsonaien ahotsak

Guillaume Tell: Abertzale suitzarra, Hedwigeren senarra eta Jemmyren aita. **Baritonoa;** doinu-jauzi handiko ahots-gaitasunak...

Hedwige: Guillaume Tellen emaztea, Jemmyren ama. **Mezzo-sopranoa edo kontraltoa.**

Jemmy: Guillaume eta Hedwigeren semea; 10 urte ingurukoa. **Mezzo-soprano** edo **soprano** batek antzezten du.

Gessler: Schwyz eta Uri kanoietako gobernadore maltzur eta ankerra. **Baxua.**

Mathilde: Gesslerren arreba eta Hasburgoko printzesa; Arnoldekin maiteminduta. **Soprano lirikoarentzako** papera, ornamentazioak eta *trilloak* abesteko gaitasunarekin.

Melchthal: Agure abertzalea, Arnolden aita. **Baxua.** Lehen ekitaldian baino ez du abesten.

Arnold: Melchthalen semea. Guillaumeren laguna eta Mathilderekin maiteminduta. Tesitura oso altuko eta goiko altuko **tenorra**, Rossiniren garaian faltsete ahotsaz abestuak.

Walter Fürst: Matxinadaren buruzagietako bat; Guillaume Tellen laguna. **Baxua.**

Rodolphe: Gesslerren gudarostearen kapitaina. Bigarren mailako **tenorra.**

Leuthold: Guillaume Tellek salbaturiko artzain iheslaria. Bigarren mailako **baxua.**

Korua: Protagonismo handia du; operako lau ekitaldietan dago: soldaduak, nekazariak, ehiztariak, herriaren ahotsa...

Opera Handiaren argumentua

I. ekitaldia

Suitzako paraje idilikoetan kokatua, Alpeetako mendien artean eta Lau Kantoien Lakutik hurbil. Udaberria da. Melchtal agureak, eskualde honetako antzinako usadioari jarraiki, ezkontideak bedeinkatu ditu; festa hasi egin da. Bat-batean, Leuthold artzaina iritsiko da, arnasestuka, eta dantzak etengo ditu. Bere alaba jazarri nahi zuen soldadu bat erail berri duela aitortuko du. Bere salbazio bakarra lakuan zehar ihes egitea izango da. Guillermo Tellek, ausardia eta erabakimen handiz, bere txalupan eramango du, ekintzak horrek ekar diezazkiokeen arazo larrien jakitun. Gesslerren soldaduak zaldiz iritsi eta dena suntsituko dute. Altdorfeko biztanle xumeen artean salatzailerik topatuko ez duenez, adinekoena eramatea erabakiko dute, Melchtal agurea, hain zuzen. Bere semea, Arnold, oso maiteminduta dago Mathilde printzesarekin, Gessler Gobernadorearen arrebarekin. Bere maitea lortzearren, herritik urrun gordetzen da, bere aberriaren gorabeheretan parte hartzeari uko eginda. Austriarrek bere aita hil eta mendeku hartzeko herria erre dutela jakindakoa, errealitateaz jabetuko da. Guillermok eta Walterrek gomendatuta, etxera itzuliko da.

II. ekitaldia

Arnold eta Mathildereren arteko maitasuna erakusten du, eta, aldi berean, zapaltzailearen kontra borrokatzeko konpromisoa Uri, Escwyz eta Unterwalden kantoietako biztanleen aldetik. Horien ordezkariak zin egingo dute elkarrekin egingo dutela borroka Gessler Gobernadorearen aurka.

III. ekitaldia

Arnold eta Mathilde armarrarian aurkitu eta uko egingo diote beren benetako maitasunari. Emakumeak bere maitalearen jarrera ulertu eta baloratuko du, hari uko egiteak dakarkion mina handia bada ere.

Gessler Gobernadore ankerrak bere kapela plaza erdian kokaturiko makil baten muturrean zintzilikatzeko agindua eman duen herrian gaude. Bere agintearen ikurra da. Handik igarotzen den pertsona bakoitzak erreberentzia adeitsua egin beharko dio. Nahitaezko agurraren helburua biztanleak umiliatzea besterik ez da. Zapaltzaileek festa bat ospatuko dute, suitzar izutuak dantzatzera eta abestera behartuta.

Guillermo Tell eta Jemmy semea kapela aurretik igaro eta gudaroste austriarrak atxilotu egingo ditu.

Gesslerrek ezagutu egingo du arkulari ausarta, eta ehun urratseko distantziara semearen buru gainean jarritako sagar bati gezi bat jaurtitzera behartuko du. Guillermok uko egingo dio. Azkenean, beste erremediorik ez duela ziur, onartu egingo du erronka. Bi gezi hartu, bata bularrean gurutzatuta daraman uhaleria azpian jarri eta bestearekin baleztaren arkua tenkatuko du. Tellek sagarra zeharkatuko du, baina ez da aske geratuko, esan egingo baitu tiroa asmatu ez balu, armarriko geziarekin tiranoaren kontra egingo zuela. Bere ozarkeria zigortzeko, Gesslerren ontzi batean igotzera behartu eta presondegira eramango dute. Mathilde printzesak Jemmyren alde egin eta Hedwige amari emango dio.

IV. ekitaldia

Ondoko herrixka guztiak matxinadara deituak dira.

Lakuan zeharreko bidaian, ekaitz izugarria hasiko da. Tellek bere burua salbatuko du harkaitz batzuen gainera jauzi eginez; bere helburua da ahalik eta azkarren iristea Geslerren gaztelura daraman bidera. Tiranoa ekaitza gelditu eta portura iritsi bezain

laster helduko da bertara. Gobernadoreak basoa zeharkatzean, etxerako bidean, sasien artean ezkutaturiko Guillermoren gezi batek hil egingo du.

Gau hartan bertan ikusiko da lehenbiziko sua Suitzako mendietako baten tontorrean; bata bestearen atzetik guztiak piztuko dira. Lakua inguratzen duten hiru kantoiek zapaltzaile arrotzaren kontrako matxinadari ekingo diote, eta aberria askatuko dute. Arnold eta Mathilde berriz elkartuko dira besarkada bat emanaz. Guillermok eta bere familiak eta herrialde suitzar guztiak askatasunaren aldeko himno irmoa abestuko dute.

Guillermo Tell obrako musika-uneak

Esan daiteke **Guillermo Tell** nazioarteko opera bat dela: doinua italiarra da, prosodia ondo egokituta dago frantsesari eta argumentuak Suitzaren sorrera kontatzen du. Operaren iraupenak eta ahots-zailtasunak urrundu egin dute, batzuetan, opera-programazioetatik.

Bere **obertura** garai guztietan gehien jotako piezetariko bat bihurtu da. Lau mugimendu kontrastatutan egituratuta dago: motela (2:40'): azkarra (2:75'), motela (2:30') eta azkarra (3:15'). Lehen zati motelean, biolontxelo da protagonista nagusia, edertasun adierazkorreko doinua jota. Bigarrenean, azkarragoa, orkestra misterioz esnatuz doa, *creixendo-tutti* bizian bukatuta, ekaitz baten soinu-paisaiarekin lot genezakeena; Rossiniri bere lanetan sartzea gustatzen zitzaion horietako bat. Hirugarrenak, motela, elkarrizketa bat jasotzen du adar ingeles eta zeharkako txirula baten artean. (Instrumentu bien tinbre-aldeak diskriminatzeko adibide didaktikoa). Oberturaren azken zatia, ezagunena, alaitasun eztanda bat da, erritmo-distira azkarrekin.

Guillermo Tell operako **koruek** berebiziko garrantzia dute ikuskizun osoan zehar. Obraren izaera kolektiboa nabarmentzen dute, seriotasun eta edertasun handiko uneak emanda. Adibidez:

- Doinu alaitsuko koruak, festara gonbidatzen dutenak: ***Quel jour serein le ciel présage!*** Lehen ekitaldiko korua, herriaren ahotsak baketsu eta inguruko naturarekin bat bizi delako zoriona abesten duena.
- Bigarren ekitaldiko azken korua: hiru kantoietako gizonak bata bestearen atzetik iristen direnean. Unterwaldenekoak misterioz inguratuta, harien *pizzicato* murmurioak iradokia; Schwyzeko biztanleak tronpek iragartzen dituzte eta Urikoak -txalupetan datozenak- *barcarola* mugimendu batek iragartzen ditu, biolontxeloek eta fagotek joa.
- Bilduta, biztanleria abertzalea Guillermo Telli zuzentzen zaio, koru hirukoitza osatuta, beldur eta nahasmendu sentsazioarekin, bat-bateko kontrasteek eta ahotsek, bata bestearen gaintik abestuz, adierazia. Walter, Guillaume, Arnold eta hiru kantoietako herriaren artean adierazitako esaldi ugarietako bat hauxe da: ***N'en doutez pas, oui, tous.***

Operako leunaren artean, ***Sombre forêt*** nabarmentzen dugu, Matildek bigarren ekitaldi hasieran abestua. (**Euskarri-materialak** atalean YouTube atarirako estekak aurki daitezke). Erromantza bat da, ornamentazio rossiniarraren edertasuna eta pertsonaiaren malenkonia, maitasun egoera ezegonkorrean dagoelako, uztartzen dituen.

*Sombre forêt, désert triste et sauvage,
Je vous préfère aux splendeurs des palais;
C'est sur les monts, au séjour de l'orage,
que mon coeur peut renaître à la paix.
Mais l'écho seulement apprendra mes secrets,
Toi, du berger astre doux et timide,
Qui, sur mes pas, viens semant tes reflets,
Ah! Sois aussi mon étoile et mon guide!
Comme lui, tes rayons, son discrets,
Et l'écho seulement rendra mes secrets...*

Sois immobile ariak Guillermo Tellek Jemmy semeak buru gainean duen sagarrari tiro egin aurreko unean barnean duen ezinegona adierazten du. Aita kemena berreskuratuz doa biolontxeloaren musika-akonpainamenduarekin. Suspense efektua protagonistaren ahotsak jartzen du, etenik gabeko errezitatibo batez, ezegonkortasun etengabe bizi den arimaren mugimendua lez jariatzen dena.

*Sois immobile, et vers la terre
Incline un genou suppliant.
Invoque Dieu.
C'est lui seul, mon enfant,
Qui dans le fils peut épargner le père.
Demeure ainsi, mais regarde les cieux.
En menaçant cette tête si chère,
Cette pointe d'acier peut effrayer tes yeux.
Le moindre mouvement...
Jemmy, songe à ta mère!
Elle nous attend tous les deux!*

Bitxikeriak

- **Liceuko bonba**

Guillermo Tell izan zen Bartzelonako Gran Teatre del Liceuk hautaturiko opera 1893ko denboraldiari hasiera emateko. Azaroaren 7ko gauean hiriko gertakizunik tragikoenetako bat gertatu zen, “**Liceuko bonba**” bezala ezaguna dena.

Operaren bigarren ekitaldia hasi eta une batzuk geroago, Santiago Salvador anarkistak Orsini erako bi bonba jaurti zizkien plateako ikusleei. Bat baino ez zen lehertu, eta hogeita bat lagun hil ziren.

Gertakari tragiko honek Konde-hiria hunkitu zuen. Liceuko publikoak eta, oro har, hiriko antzoki guztietakoak denbora asko eman zuten normaltasuna berreskuratzen euren programazioetan. Urteetan zehar, atentatuan hildakoek izandako lekuak hutsik egon ziren.

Liceuko bonbak lagundu egin zuen operaren irudi klasizista sustatzen.

(Leherketaren ilustrazioa
*Petit Journal*en, 1893)

- ***Guillermo Tell* Liceuren historian**

Guillermo Tell Opera Handia 76 aldiz programatu eta eszenaratu da Gran Teatre del Liceuren historian:

1856 - 57	Estreinaldia Gran Teatre del Liceun. 17 emanaldi.
1857 - 58	8 emanaldi
1866 - 67	5 emanaldi
1867 - 68	7 emanaldi
1868 - 69	7 emanaldi
1870 - 71	5 emanaldi
1871 - 72	4 emanaldi
1876 - 77	3 emanaldi
1878 - 79	5 emanaldi
1897 - 80	3 emanaldi
1886 - 87	2 emanaldi
1893- 94	emanaldi 1 Bigarren ekitaldia hasitakoan, bonba anarkista bat lehertu zen platean. Emanaldia bertan behera geratu eta denboraldia bukatu egin zen.
1925 - 26	3 emanaldi
1959 - 60	3 emanaldi
1974 - 75	3 emanaldi

- **Pésaro, Rossiniren hiria**

Rossini Opera Jaialdiak izaera liriko-musikal nabarmena du. 1980tik burutzen da abuztuan zehar Pésaron, G. Rossiniren jaioterrian.

Hiriak eta bertako jaialdi entzutetsuak opera *belcantisten* ezagutza, hedapen eta balioespenari laguntzen diote, horietako batzuk ahaztuak izan baitira, eta, egun, mundu mailako opera-errepertorioen baitan daude.

Rossiniren jaioterriaren inguruko aspektu historikoak eta bertako jaialdiaren programazioa hemen ikus daitezke:

<http://www.rossinioperafestival.it/nc/en/1/home.html>

Guillermo Tellen azken emanaldiaren irudiak . Pésaro (1995)

Gida didaktikoa

Txikientzako jarduerak

- ⇒ **Sortzaileek beren lana azalduko digute**
- ⇒ **Istoria ordenatuko dugu**
- ⇒ **Nor da nor?**
- ⇒ **Rossini zopa**
- ⇒ **Rossini zopa ezkutuko esaldiekin**
- ⇒ **Musika-instrumentuak**
- ⇒ **Armarri heraldikoak**
- ⇒ **Opera baten osagaiak**
- ⇒ **El canto nos hace sentir unidos**

M. Antònia Guardiet i Bergalló

Guillermo Tellen sortzaileek beren lana azalduko digute

Irakurri esaldi bakoitza eta idatzi pertsona bakoitzari dagokion zenbakia operan betetzen duen eginkizunaren arabera.

- 1– Lleidako antzerki-konpainia bat gara. *La Baldufa* dugu izena eta *Guillermo Tell* ikuskizuna prestatu dizuegu.
- 2– Rossiniren opera frantsesez zegoen idatzita. Nire lana katalanera moldatzea eta gaztelerara itzultzea izan da.
- 3– Rossiniren operak 4 ordu irauten zuen. Nik murriztu egin dut eta Petit Liceurentzat moldatu dut. Instrumentuak ere hautatu ditut: pianoa, tronpa, zeharkako txirula eta *piccolo*.
- 4– Agertokia diseinatu dut eta pertsonaiak Erdi Aroan biziko balira bezala jantzi ditut.
- 5– Agertokiko argi-aldaketak dira nire espezialitatea.

Zenbakia	Lana	Arduradunak
	Musika-egokitzapena:	Albert Romani
	Eszenografia eta jantzien diseinua:	Carles Pijuan
	Testuaren gaztelerarako egokitzapena:	Txema Martínez
	Argien arduraduna:	Miki Arbizu
	Antzerki-egokitzapena eta eszena-zuzendaritza:	La Baldufa Konpainia

Opera bat lagun ugari lantalde baten emaitza da, eta lagun horietako batzuk inoiz ez dira agertokira ateratzen. Denak aritu dira elkarrekin lanean denbora askoz.

Istoria ordenatuko dugu

Gesslerren soldaduek Altdorf herria suntsitu dute. Beraien asmoa da ez geratzea Guillermo Tellen istorioaren arrastorik

1	Altdorfeko biztanleak zoriontsu bizi dira eta beren lurraldea maite dute, baina Gessler Gobernadore ankerrak mehatxu egiten die.
	Guillermo Tellek uko egingo dio Gesslerren armariari erreberentzia egiteari.
	Suitzako herriak bildu egingo dira Gessler maltzuraren aurkako matxinada antolatzeko.
	Gesslerrek plaza erdian jarriko du bere armaria. Aurretik igarotzen den guztiak erreberentzia egin beharko dio.
	Tellen geziak sagarra zeharkatuko du.
	Gesslerrek behartu egingo du Guillermo Tell semearen buru gainean jarritako sagar bati gezi bat jaurtitzera.

Nor da nor?

Margotu kolore berarekin esaldia eta berau esan duen protagonista.

Esaldia	Protagonista
Jemmy deitzen den seme bat daukat. Nire senarra Guillermo Tell da.	Guillem Tell
Agindua eman dut nire armarrria herriko plaza erdian jar dezaten. Gobernadorea naiz.	Eduvigis
Punteria ona dut balezarekin.	Gessler
Emanaldirako aktoreak falta direnez, laguntzeko eskatu didate.	Jemmy
Inoiz ez dut salatuko nire herriko inor. Altdorfeko zaharrena naiz.	Leutold
Maite ditut Suitzako mendiak. Bertan ditut nire alaba eta artaldea.	Meltchal
Guillermo Tell eta Eduvigisen semea naiz.	Aretozaina

Rossini zopa

Hizki-zopa honetan *Guillermo Tell* operako sei pertsonaiaren izenak aurkituko dituzu, baita obraren konpositorearen izena ere.

Margotu izen bakoitza kolore desberdin batekin.

Q	U	I	N	S	S	O	N	E	L	L
L	S	J	A	C	A	N	T	O	N	L
E	G	E	S	S	L	E	R	S	D	O
U	E	M	D	S	U	I	S	S	A	M
T	Q	M	U	U	E	V	A	N	L	R
O	L	Y	U	I	V	T	A	R	P	E
L	L	E	G	A	T	I	S	P	E	L
D	R	L	A	S	E	V	G	A	L	L
O	I	B	E	R	O	S	S	I	N	I
M	E	L	T	C	H	A	L	R	S	U
T	A	T	P	R	E	T	L	A	U	G

Rossini zopa esaldi ezkuarekin

Hizki-zopa honetan *Guillermo Tell* operako sei pertsonaiaren izenak aurkituko dituzu, baita obraren konpositorearen izena ere. Margotu izen bakoitza kolore desberdin batekin.

Margotu gabe gelditzen diren hizkiekin galdera bat osa dezakezu. Taulako ilarak ordenan jarraitu beharko dituzu.

B	A	D	A	K	I	Z	U	Z	E	I
L	N	J	Z	I	R	E	N	A	S	K
E	G	E	S	S	L	E	R	A	T	O
U	A	M	D	S	U	N	A	L	O	M
T	R	M	T	U	Z	E	K	O	B	R
O	A	Y	T	E	V	R	A	B	O	E
L	R	R	O	K	A	I	T	U	Z	L
D	U	T	E	N	K	A	G	N	T	L
O	O	I	S	R	O	S	S	I	N	I
U	I	T	Z	A	R	R	A	K	S	U
M	E	L	T	C	H	A	L	X	U	G

Idatzi aurkitu duzun galdera eta bere erantzuna:

Erantzuna: _____ , _____ **eta**

Guillermo Tell hizki-zoparen soluzioak

L		J								
E	G	E	S	S	L	E	R			O
U		M	D							M
T		M		U						R
O		Y			V					E
L						I				L
D							G			L
O				R	O	S	S	I	N	I
								S		U
M	E	L	T	C	H	A	L			G

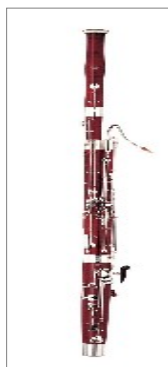
Esaldia:

Badakizu zein ziren askatasuna lortzeko batera borrokatu zuten kanoi suitzarrak?

<u>B</u>	<u>A</u>	<u>D</u>	<u>A</u>	<u>K</u>	<u>I</u>	<u>Z</u>	<u>U</u>	<u>Z</u>	<u>E</u>	<u>I</u>
L	N	J	Z	I	R	E	N	A	S	K
E	G	E	S	S	L	E	R	A	I	O
U	A	M	D	S	U	N	A	L	Q	M
T	R	M	T	U	Z	E	K	Q	B	R
O	A	Y	I	E	V	R	A	B	Q	E
L	R	R	Q	K	A	I	T	U	Z	L
D	U	I	E	N	K	A	G	N	I	L
O	Q	I	S	R	O	S	S	I	N	I
U	I	I	Z	A	R	R	A	K	S	U
M	E	L	T	C	H	A	L	X	U	G

Musika-instrumentuak

Idatzi gurutze batekin *Guillermo Tell* operan agertu diren lau instrumentuak.
Idatzi bakoitzaren izena.

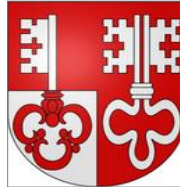

Armarri heraldikoak

Suitzako herriak dira Guillermo Tellen kondairaren protagonistak, eta, bakoitzak, bereizi egiten duen armarri bat dauka.

Asmatu armarri heraldiko bat zuen ikastetxe edo eskolarako. Definitzen duten osagaiak zein diren pentsatu beharko duzue. Azaldu gainerako ikaskideei.

Unterwaldeneko armarria

Schwitzeko armarria

Uriko armarria

--	--

Opera baten osagaiak

Lotu gezi batekin operan dauden osagaiak eta bakoitzari dagokion irudia.

ESZENOGRAFIA

MUSIKA

LUMINOTEKNIA

ANTZERKIA

LITERATURA

DANTZA

Kantuak batuta sentiarazten gaitu

Rütliko zelaia (Suitza) izan zen hiru kantoiek zin egiteko hautaturiko lekua.

Basoa zeharkatuz, Unterwalden kantoiko nekazariak etorri dira. Mendiak zeharkatuz, Schwitzeko ehiztariak. Lakuan zehar, arraunean, Uri kantoiko arrantzaleak agertu dira.

1 2 3

Va - mos to - dos a can - tar lu - cha - re - mos por a - mor a la li - ber -

tad. Va - mos to - dos a can -

tar lu - cha - re - mos por a - mor a la li - ber - tad.

Gida didaktikoa

Helduentzako jarduerak

- ⇒ La voz de los personajes
- ⇒ Ordenamos la historia
- ⇒ Zopa Rossiniarra
- ⇒ Musika-instrumentuak
- ⇒ Doinu bat joko dugu moko-txirularekin
- ⇒ Operaren obertura
- ⇒ Kantuak batuta sentiarazten gaitu
- ⇒ Armari heraldikoak
- ⇒ Ezinezko istorioa
- ⇒ Oihalaren atzean
- ⇒ Rossiniren *Guillermo Tell* opera eskeman

M. Antònia Guardiet i Bergalló

Pertsonaien ahotsa

Nor da esaldi bakoitza esaten duen *Guillermo Tell* operako pertsonaia?

“Uri kantoiko arkulari onenaren semea naiz. Haur baten papera jokatzeko dudanez, **soprano** ahotsaz abesten dut, ahots zurien arteko altuenarekin”

“Altdorfeko biztanleei mehatxu egin arren, inork ez du salatuko nire soldaduetako baten hiltzailea. Nire **baxu** ahotsak ere ez die beldurrik ematen”

“Suitzaren kondairaren zati naiz XIV. mendetik. Ausarta naiz, eta oso trebea ontzia gidatzen eta baleztaz tiro egiten. **Baritonoa naiz**”

“

“Tiranoak gure herriari egiten dizkion etengabeko mehatxuen aurrean, gutun bat idatzi diot nire senarrari etxera itzul dadin. **Mezzo-sopranoa** naiz”

“Neure burua defendatzearen soldadu austriar bat hil duen artzain gizajo bat naiz. Nire alaba lapurtu nahi zidan. Guillermo nire lagun onak bizitza salbatu dit” **Baxua** naiz

“Altdorf herriko zaharrena naiz. Inoiz ez dut salatuko lagun bat, uko eginda bizitza jokatu arren. **Baxua** naiz”

Istoria ordenatuko dugu

Gesslerren soldaduek Altdorf herria suntsitu dute. Beraien asmoa da ez geratzea Guillermo Tellen istorioaren arrastorik. Lagundu ordenatzen!

1	Altdorfeko biztanleak zoriontsu bizi dira eta beren lurraldea maite dute, baina Gessler Gobernadoreak armen bidez inbaditzearekin mehatxatzen ditu.
	Guillermo Tellek uko egingo dio Gesslerren armariari erreberentzia egiteari. Gobernadoreak behartu egingo du Jemmy semearen buru gainean kokaturiko sagar bati gezi bat jaurtitzera. Bere punteria onarekin, Guillermok sagarra zeharkatuko du.
	Unterwalden, Uri eta Schwitz kantoiak Gesslerren kontrako matxinadari ekiteko bilduko dira. Irmoki zin egingo dute beraien konpromisoa.
	Gesslerrek Altdorfeko plaza erdian jarriko du bere armaria. Aurretik igarotzen denak erreberentzia adeitsua egin beharko dio.
	Suitzako mendi-tontorretan piztu dira suak. Hiru kantoietako biztanleak, horrela, matxinadari ekingo diote... herria garaipena abesten hasiko da.
	Gesslerrek Jemmy askatuko du, baina Guillermo Tell preso eramango du. Ekaitz bortitz batek Gobernadoreak gidatzen zuen ontzia hondoratuko du. Guillermo izango da bizirik irtengo den bakarra.
	Guillermo Tellek lakua zeharkatzen lagunduko dio Leutoldi. Artzainak soldadu austriar bat hil du. Mehatxuak jasota ere, inork ez du salatuko gertaturikoa.

Zopa Rossiniarra

Goitik behera

- 1.- Bukatu abestiko esaldia: *Matxinada hasi da*, _____ *izateko borrokatuko gara*.
- 2.- Abesturiko musika-ikuskizuna: _____
- 4.- Sagarra buru gainean jartzen dioten haurraren izena: _____
- 6.- Rossinik izenburu hau zuen opera bat konposatu zuen: *Sevillako* _____ (azken hizkia kenduta).
- 10.- Konpositore italiarra, "*La Cenerentola*"ren egilea: _____. (Errepikatzen den hizkia behin baino ez jarrita).
- 11.- Ekaitzak Guillermo Tell preso zeraman _____ hondoratu zuen. (Alderantziz).
- 13.- Gesslerren kontrako matxinadan parte hartu zuen herri suitzarra: _____
- 16.- Heroi suitzarra, Rossiniren azken operaren protagonista nagusia: _____
- 18.- *Guillermo Tell* operaren antzerki-egokitza penaren egin duen antzerki-konpainia: _____

Ezkerretik eskumara

- A.- Gobernadoreak _____ hutsa bezala jokatzeko du.
- B _____ nazioa Uri, Schwitz eta Unterwalden kantoien matxinadari esker sortu zen. (Alderantziz).
- C.- Zeharkako txirula txiki baten izen italiarra: _____
- D.- _____ geziak jaurtitzeko dituen arma da. (Alderantziz).
- E.- Guillermo Tellaren emaztearen izena: _____
- G.- Operan agertzen den txirula mota: _____.
- I.- Gesslerrek eta Leutoldek ahots honekin abesten dute: _____ .
- K.- Ankerkeria handiz jokatzeko duen Uri kantoiko gobernadore austriarra: _____ (Alderantziz).
- L.- _____ raren ahotsa gizonezko ahotsik goikoena da.
- N.- Ahokodun instrumentu aerofonoa, ehizaldi bateko giroa gogorarazten diguna _____ .
- O.- Gesslerren soldaduak nazionalitate honetakoak ziren: _____ .

Zopa Rossiniarra

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
A																		
B																		
C																		
D																		
E																		
F																		
G																		
H																		
I																		
J																		
K																		
L																		
M																		
N																		
O																		

Zopa Rossiniarren soluzioak

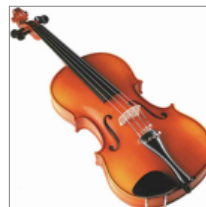
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
A					T	I	R	A	N	O						G		
B	A										A	A	Z	T	I	U	S	
C	S		P	I	C	C	O	L	O		I					I		
D	K										Z	A	T	Z	E	L	A	B
E	E	D	U	V	I	G	I	S			T					L		A
F											N					E		L
G			Z	E	H	A	R	K	A	K	O	A				R		D
H				Y			N			R						M		U
I				M			I			O	B	A	X	U	A	O		F
J				M			G			S						T		A
K		O		E			R			I	R	E	L	S	S	E	G	
L		P		J			A	T	E	N	O	R				L		
M		E					Z			I			U			L		
N	T	R	O	N	P	A	I						R					
O		A					B	A	U	S	T	R	I	A	R	R	A	K

Musika-instrumentuak

Idatzi instrumentu bakoitzaren izena.

Idatzi gurutze batekin *Guillermo Tell* operan entzun dituzunak.

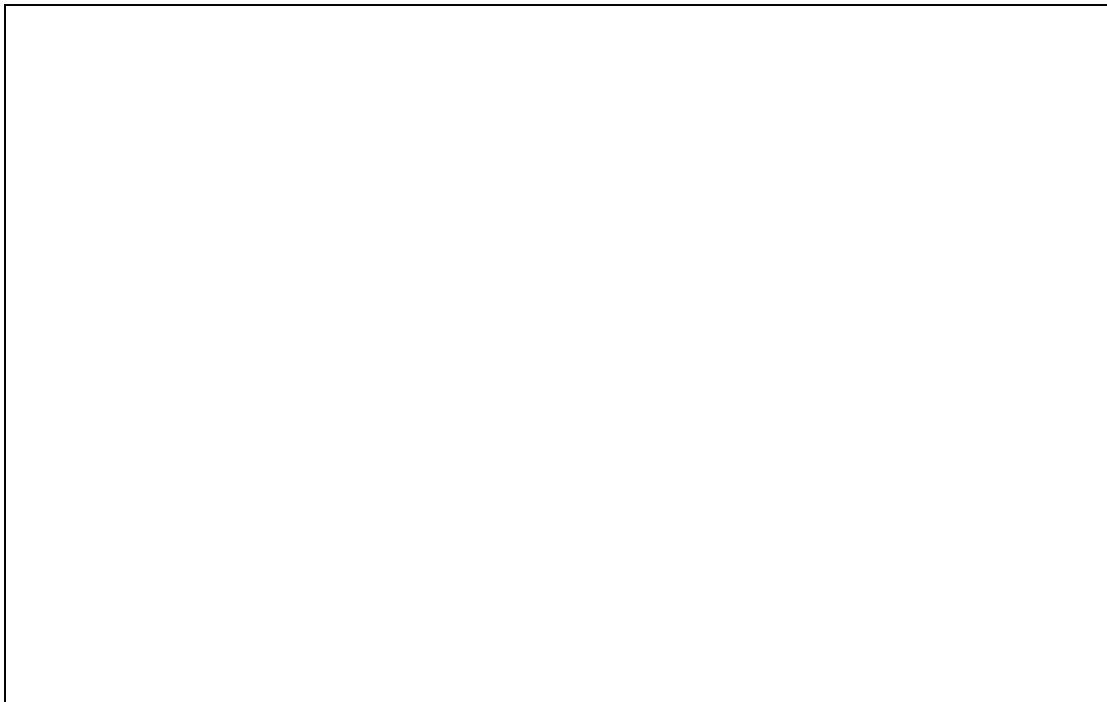
Operako doinu bat joko dugu moko-txirularekin

Rossiniren *Guillermo Tell* operako dantza

Dantza hau erritmo-obstinato batez lagun daiteke. Marraztu instrumentuak eta idatzi erritmo bat bakoitzarentzat.

Rossiniren *Guillermo Tell* operaren obertura

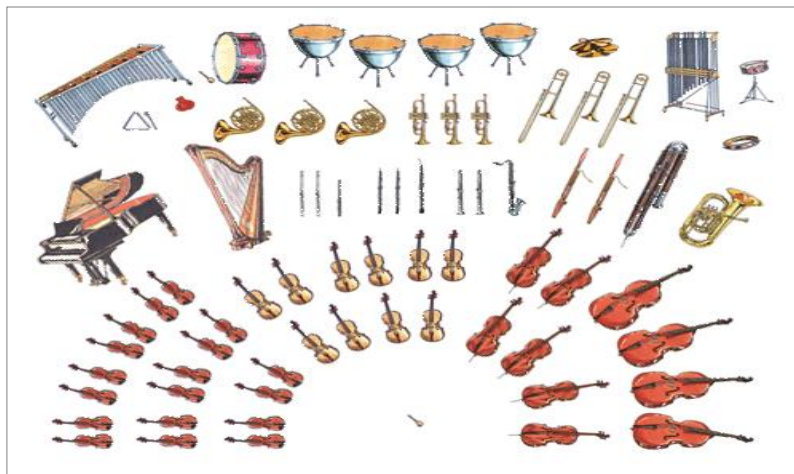

Interneteko esteka honetan **Claudio Abbado** zuzendariak Rossiniren *Guillermo Tell* operaren **obertura** nola zuzentzen duen ikusiko ahal izango duzu.

http://www.youtube.com/watch?v=83H8sXt_p_s&feature=fvwp&NR=1

Erreparatu familien araberako orkestrako musika-instrumentuen banaketari.

Kantuak batuta sentiarazten gaitu

Rütliko zelaia (Suitza) izan zen hiru kantoiek zin egiteko hautaturiko lekua.

Basoa zeharkatuz, Unterwalden kantoiko nekazariak etorri dira. Mendiak zeharkatuz, Schwitzeko ehiztariak. Lakuan zehar, arraunean, Uri kantoiko arrantzaleak agertu dira.

1 2 3

Va - mos to - dos a can- tar lu - cha- re - mos por a - mor a la li - ber -

tad. Va - mos to - dos a can-

tar lu - cha- re - mos por a - mor a la li - ber - tad.

The image shows a musical score for a song. It consists of three staves of music in 4/4 time. The first staff has three numbered sections (1, 2, 3) above it. The lyrics are written below the notes. The first staff ends with a double bar line. The second staff starts with a rest for the first measure, then continues with the melody. The third staff continues the melody and ends with a double bar line.

Armarri heraldikoak

Herrialdeek, Autonomi Erkidegoek, probintziek eta herri ugari armari heraldiko bereizgarriak dituzte. Bakoitzak bere historia dauka. Haien diseinuetan historia horrekin lotzen diren osagaiak agertzen dira. Bilatu armariak zure eskualdean, hirian, herrian... eta saiatu ezagutzen dituen osagaien esanahia. [Interneteko Wikipedia](#) lagungarria izan dakizuke.

Saiatu zure gela, kirol-talde, musika-bandarako... armari bat diseinatzeko. Azaldu idatziz zergatik sentitzen zareten berarekin identifikatuta.

Armarri soil honek fruta bat dauka, eta beraren barnealdea ale gorri sortak banatzen dituzten tabiketan dago zatituta. Frutak Andaluziako probintzia baten izen bera dauka.

Zein hiri da?

Donostiako armarri hau 1577an dago dokumentatuta. Itsas ondoko hiria izanik, ez da harrizkoa **bergantin** bat edukitzea, oso ontzi ohikoa merkantzien garraioan.

A Coruñako armarria bere sorreraren kontakizun mitikoaren laburpena da. Herkules heroi grekoak dorre bat altxatu zuen Finisterre lurmuturrean, Troiatik etorritako Gerion errege etsaia garaitu eta haren burua moztu ondoren.

Sevillako armarria. Hiriko hiru pertsonaia historiko ditu. Bitxia da behealdeko hieroglifikoa. Ikus orrialde hau esanahia ulertzeko:

http://es.wikipedia.org/wiki/Escudo_de_sevilla

Errioxako Autonomi Erkidegoko armarria (1985). Ezkerraldean, Santiagoren gurutze gorria Laturce mendi gainean (Clavijoko Batailaren ohorez) eta erromesaren maskorak Donejakue Bidea, geografia errioxarra ekialdetik mendebaldera zeharkatzen duen ibilbidea, gogora ekarrita. Eskuinaldean, gaztelu bat eta zubi bat, eta honen azpian Ebro ibaia.

Ezinezko istorioa

Irakurri arretaz testu hau. Ezinezko lau egoera ditu. Azpimarratu errotulagailu edo arkatz gorri batekin. Idatzi, beheko lerroetan, zergatik uste duzun direla **ezinezkoak**.

Domenico Mattioli baritono ospetsua -XIX. mendeko opera-abeteslarien arteko benetako izarra- Bartzelonako Gran Teatre del Liceuko bere aldagelan zegoen 1857ko martxoaren 14an. Konde-hirian eskainiko zen *Guillermo Tell* operaren lehen emanaldian debutatzeko prestatzen ari zen.

Domenico oso gizon aldartetsua eta superstiziosoa zen, garai hartako artista divo gehienak bezala. Udako gau hartan, urduri zegoen. Liceurako bidean katu beltz batekin egin zuen topo, zoritxarren bat zetorkion seinale. Ondoren, gogoratu zuen goiz hartan ezkerreko oinarekin jaiki zela -zorte txarraren beste seinale bat-. "Orain bakarrik falta da argia itzaltzea" pentsatu zuen bere golkorako. Eta indar bitxiren batek entzun balu bezala, bat-batean, makillatzeko aurrean zuen ispiluko bonbilletako bat erre egin zen.

Elkarren segidako zentzugabekeria hauek izututa, azkar irten zen, eskailerak hironaka jaitsiz, Las Ramblas kalerantz. Taxi bat hartu zuen eta gidariari aireportura eramateko erregutu zion, Napolira -bere jaioterrira- joango zen lehen hegazkina hartu nahi baitzuen.

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

Bazenekien Liceuko agertokian izan zen lehenengo argi elektrikoa 1862ko maiatzaren 30ean burutu zela?

Aretoko argiztapen elektrikoaren lehen proba 1881eko maiatzaren 20an egin zen.

Oihalaren atzean

Lotu esaldi bakoitza berau esan lezakeen pertsonaiarekin, bere buruaz hizketan:

1. Musikaria, pedagogo eta kontzertista naiz. **Guillermo Tell** Rossinik, 37 urterekin, konposatu zuen azken opera izan zen eta lau ordu irauten du. Nik 50 bat minutura murriztu dut, eta lau instrumenturako egokitu: pianoa, tronpa, zeharkako txirula eta *piccolo*.
2. Nire lana izan da testua gaztelerara itzultzea eta egokitzea. Jatorrizko librettoa **Étienne de Jouy** eta **Hippolyte L. Florent Bisena** zen. Guillermo Tell heroi suitzarraren kondairan zegoen oinarrituta.
3. *Guillermo Tell* opera Petit Liceuko publikoarentzako **egokitzapenaren sortzaileak** gara. Lleidako antzerki-konpainia bat eratu zuten hiru lagun gara. Diziplina anitzeko ikuskizunak egiten ditugu, eszena-baliabide ugari erabiliz.
4. Eszenatokia, etengabe aldatu eta hainbat forma berezi hartzen dituzten osagaiekin muntatu dut. Pertsonaien jantziak ere diseinatu ditut.
5. **Argi-aldaketak** desberdinak dira operako protagonisten antzezpenaren arabera, beraz, agertokia sarri transformatzen da.

☐	Musika-egokitzapena:	Albert Romani	
☐	Argien diseinua:	Miki Arbizu	
☐	Eszena-zuzendaria:	La Baldufa Konpainia	
☐	Librettoa:	Enric Pinyol	
☐	Eszenografia eta jantziak:	Carles Pijuan	

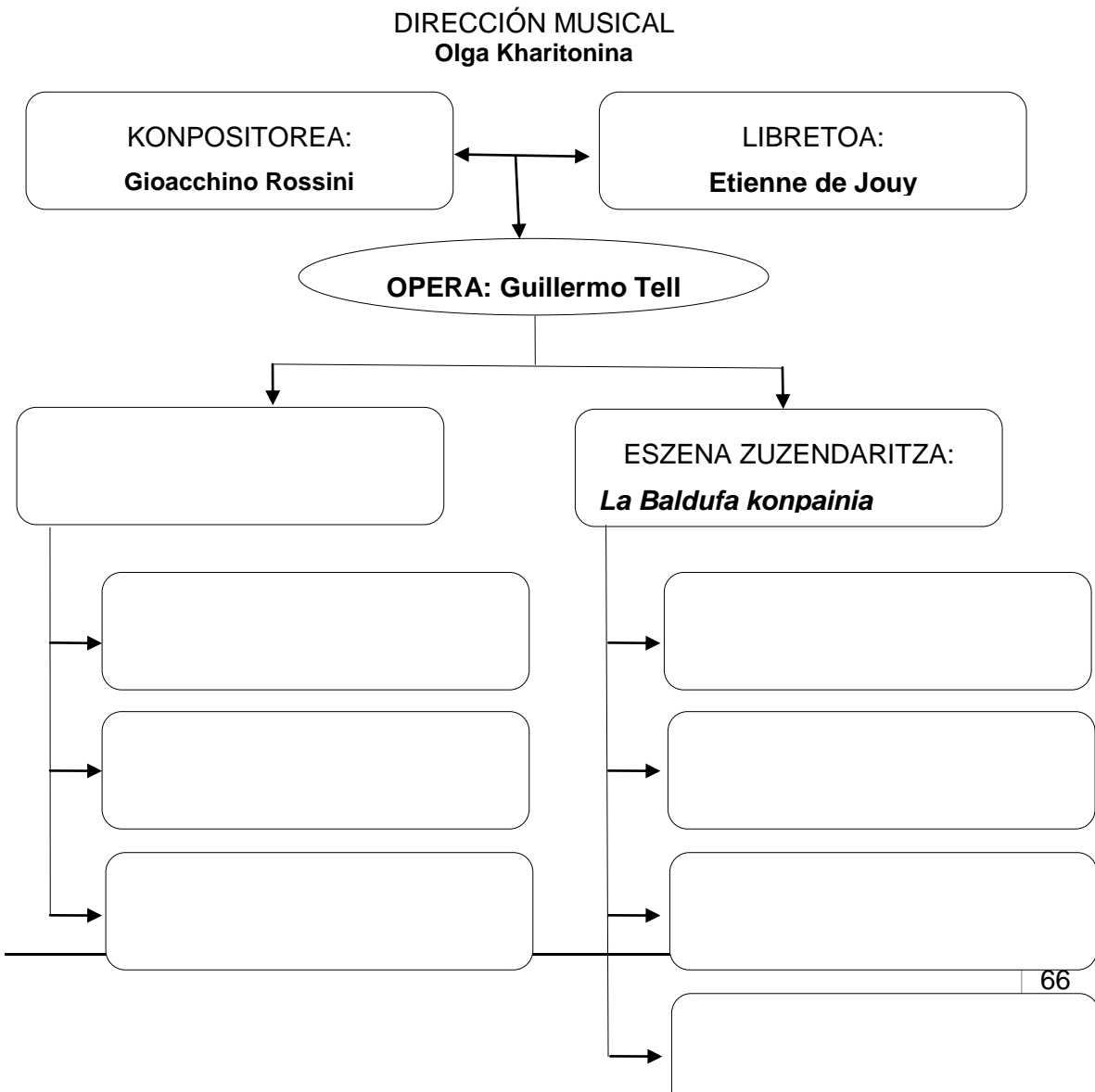
Opera bat lagun ugariko lantalde baten emaitza da, eta lagun horietako batzuk inoiz ez dira agertokira ateratzen. Denak aritu dira elkarrekin lanean denbora askoz.

G. Rossiniren *Guillem Tell* opera eskeman:

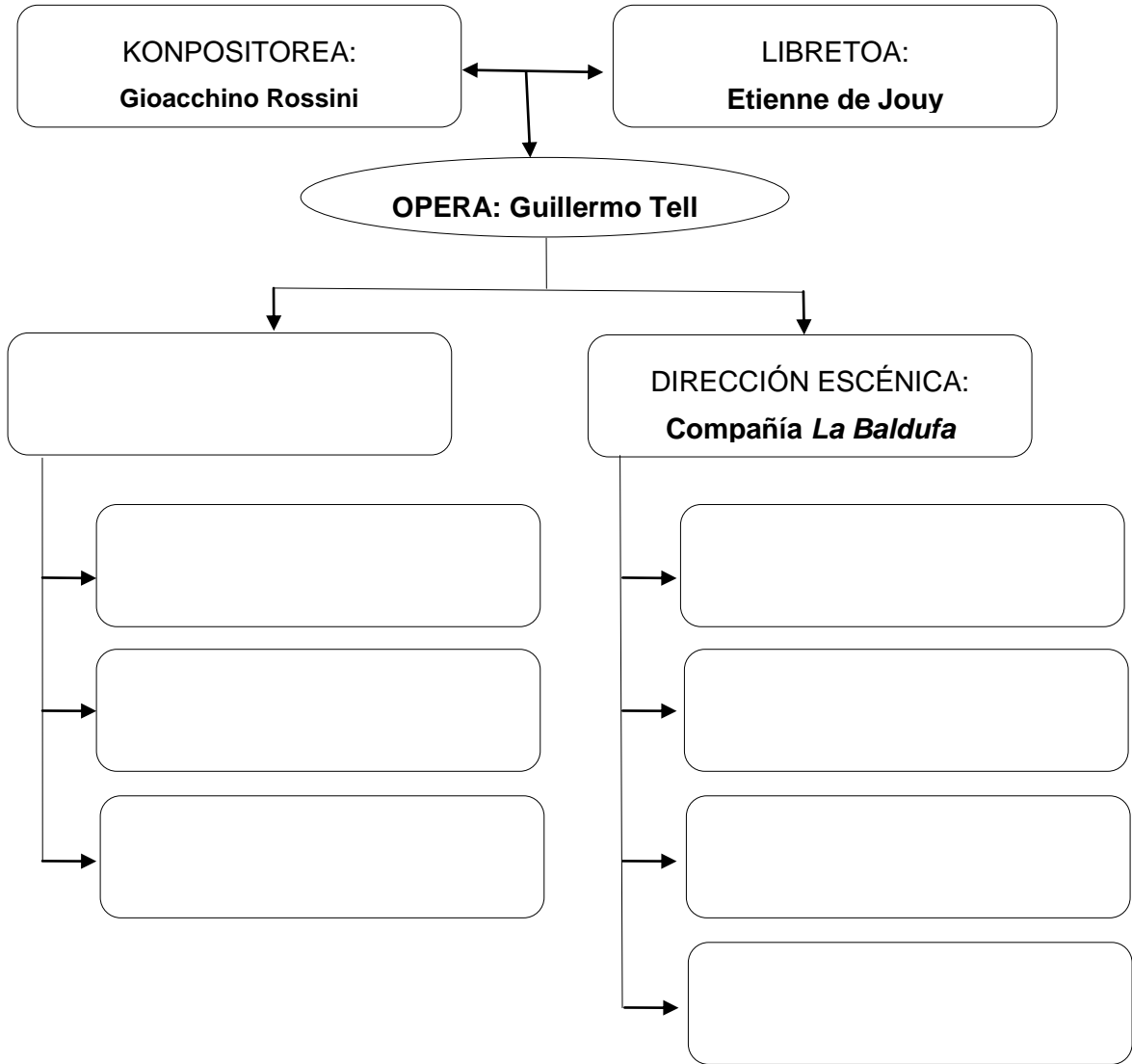
Osatu koadroak taula honetan agertzen diren hitz egokiekin:

Libretoa:	Étienne de Jouy	Konpositorea:	Gioacchino Rossini
Opera:	Guillermo Tell	Musika-zuzendaritza	Olga Kharitonina
Eszena-zuzendaritza:	La Baldufa Konpainia	Aktoreen zuzendaritza:	Ramon Molins
Testuaren egokitzapena:	Enric Pinyol	Musika-egokitzapena:	Albert Romaní
Eszenografia eta jantziak:	Carles Pijuan	Argiak:	Miki Arbizu
Musika-instrumentuak:	pianoa, tronpa, zeharkako txirula eta <i>piccola</i>	Ahotsak:	Sopranoa, mezzosopranoa, baritonoa eta baxua

Ezkerraldeko koadroek musika-osagaiak dituzte eta eskuinekoek, berriz, eszena-aspektuak.

SOLUZIOAK

Guillermo Tell

Errefortzu-materiala

- ⇒ Rossini Interneten
- ⇒ *Guillermo Tell*
- ⇒ Grabaketak YouTouben
- ⇒ *Guillermo Tell* buruzko irakurketak
- ⇒ *Guillermo Tell* operaren DVDa
- ⇒ Operaren mundua

M. Antònia Guardiet i
Bergalló

Rossini Interneten¹

→ **Karadar classical music** musika klasikoaren inguruko gaztelerazko hiztegi bat da. Bertan konpositoreen zerrenda zabala aurki daiteke, haien biografia, obra, argazkiak... jasota. Mp3 eta MIDI fitxategien deskarga askea ahalbidetzen du, identifikazio pertsonaleko konexioaren bidez (erabiltzaile eta pasahitza).

- G. Rossiniren biografia gazteleraz

<http://www.karadar.com>

→ **Wikipedia**: Rossiniren bizitza eta obrari buruzko informazioa jasotzen du, hainbat hizkuntzatan.

- Rossiniri buruzko informazioa: biografia eta obrak.

<http://es.wikipedia.org/wiki/Rossini>

- G. Rossiniren operen zerrenda:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:%C3%92peres_de_Gioacchino_Rossini

→ **Zapardiel**: G. Rossiniri eskainitako kultur eta gastronomia aldizkaria.

<http://www.terra.es/personal/aiolozil/revista/revzap2/art001.htm>

→ **The Internet's Premier Classical Music Source** musika klasikoari eskainitako ingelesezko orrialde bat da. Atal bat G. Rossini konpositoreari eskaintzen dio.

<http://www.classical.net/music/composer/masterindex.php>

<http://www.classical.net/music/comp.lst/rossini.php>

→ G. Rossiniri buruzko aipamen interesgarria aurkezten duen orrialde pertsonala, haren biografiaz eta MIDI fitxategiez gain. Hizkuntzak: italiara eta ingelesa.

<http://www.emmedici.com/hobbies/musica/rossini/egioacchino.htm>

Guillermo Tell

→ **Wikipedia**: heroi suitzarraren bizitza eta kondairaren inguruko informazioa hainbat hizkuntzatan

- Guillermo Telli buruzko informazioa

http://ca.wikipedia.org/wiki/Guillem_Tell

¹ Interneteko esteka eta edukien inguruko erreferentzia guztiak aktibo zeuden dokumentu hau idazteko unean: 2012ko urtarrila.

→ Guillermo Tell heroi legendarioak Suitzan ditu bere sustrai historikoak. Bere balentriei buruzko informazioa, nagusiki, bizi izan zen lekuetan aurkitzen da. (Frantsesez).

- **Guillermo Tellen Museoa Genevan**

- <http://www.tellmuseum.com/>

- http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=moUxL16m0dQ

- **Guillermo Tellen Museoa Bürglenen**, bere jaioterrian. (Lau hizkuntzatan)

- <http://www.tellmuseum.ch/index.php>

- Alemanez eta ingelesez, Guillermo Tell bizi izandako tokien inguruko irudiak aurki daitezke. Haren kondairak bizirik dirau Suitzan.

- <http://www.tell.ch/>

Grabaketak YouTuben

→ **Claudio Abbadok zuzenduriko Guillermo Tellen obertura**

1996ko ekainaren 30eko gauean, Berlingo *Waldbühne* estadioan Berlingo Orkestra Filarmonikoaren aire zabaleko kontzertu tradizionala eskaini zen, Claudio Abbadoren zuzendaritzapean. Gau hura ekaitzarena bezala izango zen gogoratua, kontzertu erdian, G. Rossiniren *Guillermo Tell* operako obertura jotzen ari zirela, ikusleek operen aterkiak ireki behar izan baitzituzten. DVDn jasotako irudiek (Naxos) eta YouTubekoek gau zoragarri hura ekartzen dute gogora.

Obeturaren lehen zatia (motel-azkar)

<http://www.youtube.com/watch?v=LenbYqhi5gA&feature=related>

Obeturaren bigarren zatia (motel-azkar)

http://www.youtube.com/watch?v=83H8sXt_p_s&feature=fvwp&NR=1

→ **Herbert von Karajanek zuzenduriko Guillermo Tell operako obertura**

Hemen dugu Rossiniren obeturaren beste bertsio bat, Herbert von Karajan zuzendari alemaniarrek Berlingo Orkestra Filarmonikoa zuzenduta, 1983an. Era berean, bi zatitan dago banatuta:

<http://www.youtube.com/watch?feature=fvwp&NR=1&v=3K4uJQaQD4>

<http://www.youtube.com/watch?NR=1&v=utDIBcPgjrk>

→ **Guillem Tell operako obertura umoretsua**

Haurren *Mickey Mouse* pertsonaiak eta bere lagunek oso bertsio bitxia eskaintzen digute *The band concert* filmean, 1935ean egina. Walt Disneyk Technicolorren egindako lehen filma izan zen.

<http://www.youtube.com/watch?v=IErXg5kBXqg&feature=related>

→ **Guillermo Tell operako ariak**

Material hauek operaren argumentu-hariari jarraiki daude antolatuta, parte hartzen duen protagonistaren arabera hautatuak.

○ **Mathilde**

Bigarren ekitaldi hasieran, eta ehiztarien koru baten ostean, Mathilde agertzen da, Gessler Gobernadore tiranoaren arreba. Arnold gazte suitzarrarekin maiteminduta dago. Austriarrek herri suitzarrarekiko erakusten duten ankerkeriak eragiten du bien arteko maitasun harremana oso zaila izatea.

Mathildek operako ariarik fin eta kromatikoenetakoa abesten du: **Sombre forêt, désert triste et sauvage**. Zuhaitzen itzala goretsi ostean, Venus izarrari zuzentzen zaio bere bizitza biltzen duen ilunpea argi dezan.

Aria honen bertsio ugari daude. Guk hauek biak ekarri ditugu:

Bakarlaria: Montserrat Caballé (1985) (5:00')

<http://www.youtube.com/watch?v=oi0ZyHq-Mco&feature=related>

Bakarlaria: Katia Ricciarelli (5:45')

<http://www.youtube.com/watch?v=ciTne9dkhwc&feature=related>

○ **Guillermo Tell, Gessler eta Jemmy**

Hirugarren ekitaldia Arnold eta Mathildereren arteko topaketarekin hasten da, maitasunari uko egiten dioten unearekin, hain zuzen. Gesslerrek festa handia antolatzen du Altdorfeko plazan bere boterea erakusteko eta, horrela, herri suitzarra umiliatzeko. Dantzak bukatuta, Guillermo Tell eta Jemmy semea preso hartzen dituzte. Uko egin diote plaza erdian makil batetik zintzilikaturiko Gesslerren kapelari erreberentzia egiteari. Gobernadore maltzurak haiek ezagututa, semearen buru gainean kokaturiko sagar bati gezi bat jaurtitzera behartuko du Tell.

Grabaketa Gessler (baxua) eta Guillermoren (baritonoa) arteko elkarrizketarekin hasten da. Uko, beldur eta zalantzen artean duda-mudatan ibili ostean, protagonistak aria hau abesten du: **Sois immobile**.

Eszena honetan, aitak berreskuratu egiten du, poliki, bere kemena. Prozesu horretan, biolontxeloaren doinu segurua izango du lagun. Ahotsak transmititzen digun suspense efektua, etenik gabeko errezitatibo baten bidez, etengabeko ezegonkortasunean bizi den arimaren mugimendua iradokituz.

Aria: **Sois immobile** (9:09')

Abeslariak: Guillermo Tell: Thomas Hampson; Gessler: Jeffrey Wells; Jemmy: Gaële Le Roi.

Zuzendaria: Bruno Campanella Paris-Bastilleko Operako Orkestrarekin.

<http://www.youtube.com/watch?v=BcbBD6ygpF4&feature=related>

- **Arnold**

Laugarren ekitaldi hasieran, Arnold bakarrik dago bere aitaren etxe parean, inbasore austriarrek hari emandako heriotza ankerra gogoratzen. Gazteak justizia aldarrikatzen du aria hau abestuz: **Asile héréditaire**. Oso doinu hunkigarri eta bizia da, abesten zaila.

Justu ondoren, Arnoldek beste bat abesten du, ondoko kantoiak borroka eta garaipenera gonbidatzeko: **Amis! Amis! secondez ma vengeance**. Abeslariak eman beharreko goiko doek erakusten dute tenorrek izan beharreko ahots-ezaugarriak.

Aria: **Asile héréditaire** (Kontzertu bertsioan, 10:00')

Juan Diego Flórezek abestua

Zuzendaria: Christopher Franklin Renaniako Estatuko Orkestra Filarmonikoarekin.

Lekua: 2008an Baden Badenen emandako kontzertua.

<http://www.youtube.com/watch?v=xj7bpPvJg2g&feature=related>

Aria: **Amis! Amis! secondez ma vengeance** (Kontzertu bertsioan, 2:55')

<http://www.youtube.com/watch?v=Lkf4fLboRil&feature=related>

- **Azken eszenako korua (laugarren ekitaldia)**

Tutto cangia il ciel s'abbellia askatasunaren aldeko kantua da, eta operaren bukaera.

Oso une bizi eta laburrak dira, operaren iraupenarekin alderatuta (3:17'). Ahotsen antolaketa eta ahots eta instrumentuen progresioa baretasun handikoak dira. Guillermo Tellek ekiten dio ekitaldiari, Hedwige emazteak eta Jemmy semeak jarraituta. Azkenik, Arnolden ahots tenorra eta korua, beste protagonista baten gisara, batzen zaizkie.

Abeslariak: Guillermo Tell: Giorgio Zancanaro; Edwige: Ludicana D'Intino; Jemmy: Amelia Felle; Arnold: Chris Merritt; Orkestra eta korua Teatro alla Scalakoak.

Zuzendaria: Riccardo Mutti (italieraz)

<http://www.youtube.com/watch?feature=endscreen&NR=1&v=F4SQjCWu4e8>

Amaiera berdin-berdina kontzertu bertsioan (italieraz):

<http://www.youtube.com/watch?v=pF08A24QCVI&feature=related>

Amaiera berdin-berdina kontzertu bertsioan (frantsesez) eta goian aipatu Paris-Bastilleko Operaren bertsioan, Bruno Campanellak zuzendua:

http://www.youtube.com/watch?v=osNDoDN_vtc&feature=related

Guillermo Telli buruzko irakurketak

Izenburua: **La leyenda de Guillermo Tell**

Argitaletxea: La Galera
Bilduma: La Galera popular. Español, 45
Egokitzapena: M. Àngels Gardella
Irudiak: Arnal Ballester
Generoa: Narratiba laburra (24 orrialde)
Adina: 6 urtetik aurrera
Hizkuntza: Gaztelera
ISBN: 978-84-246-1975-6

Liburu ezin hobea istorioa ikasgelan azaltzeko. Orrialde bikoitz bakoitzak zati idatzi bat eta irudidun beste bat ditu.

Izenburua: **Guillermo Tell**

Aurkezpena: Luis Alberto de Cuenca
Hitzaurrea: Jaime García Padrino
Egilea: Araluce Biblioteca
Argitaletxea: Anaya, Madril, 1999
Generoa: Narratiba (XIII kapitulu 125 orrialdetan)
Literatura: Haur eta gazteentzat
Hizkuntza: Gaztelera
ISBN: 8420782882

Komunitate baten istorioa kontatzen du. Guillermo Tell beste bat da Suitzaren batasunaren protagonista guztien artean.

Izenburua: **Rossini – Guillaume Tell**

Egilea: Jacques Joly
L'avant scène Opéra, mars 1989, 118. alea
Generoa: Musika-aldizkaria(145 orrialde)
Hizkuntza: Frantsesa

Oso artikulua interesgarriak eta musikalki goi-mailakoak ditu. Etienne de Jouy eta Hippolite Bisen libreto osoa aurkezten du, Gérard Condéren musika eta literatur iruzkinekin.

Izenburua: **Mi primer libro de ópera.** Haurrentzat kontaturiko hamar opera

Egilea: Jordi Sierra Fabra
Argitaletxea: Diagonal del Grupo 62, 2002
Generoa: Haur eta gazteentzako narratiba(156 orrialde)
Hizkuntza: Gaztelera
ISBN: 9788497620338

Guillem Tell haurrentzat kontaturiko 10 operetako bat da. Kontaketak Opera Handi Historikoan kokatzen gaitu, lau ordu irauten duen horretan. Istorio bakoitzaren irudiak egile desberdinenak dira.

Guillermo Tell operaren DVDa

Teatro alla Scalaren Balleta, Korua eta Orkestra

Zuzendaria: **Riccardo Muti**

Guillem Tell: Giorgio Zancanaro
Arnold: Chris Merritt
Gualtier: Giorgio Surjan
Jemmy: Amelia Felle
Edwige: Ludicana D'Intino
Gessler: Luigi Roni

2 DVD, ingelesezko azpitituluekin

Operaren mundua

→ Haurren munduari eskainitako web-gunea. Adinen arabera hautaturiko opera sorta aurkezten du, ekarpen didaktiko oso interesgarriak barne. Ordenagailuan egiteko jolas didaktikoak dakartza.

http://www.cuentameunaopera.com/interior.asp?variable=index_partitura.htm

→ 1650etik 1958rako operarik garrantzitsuenen zerrenda kronologikoa. Egileen argazkiak eta zenbait operari buruzko berri laburrak aurkezten ditu.

http://ca.wikipedia.org/wiki/Llista_d%27%C3%B2peres_m%C3%A9s_importants

→ Izenburua: **Ópera**, Guías visuales **Espasa**

Egileak: Alan Riding eta Leslie Dunton – Downer
Argitaletxea: Espasa Calpe. Madril. 2008

Gaia: Opera (432 orrialde)
Hizkuntza: Gaztelera

ISBN: 978- 84- 670-2605-4

Musika-generoaren lau mende aztertzen ditu, errenazimendu italiarretik egunera arte. 160 opera baino gehiago erakusten ditu, argazki historiko eta egungo ugari jasota.

→ Izenburua: **La experiencia de la ópera**

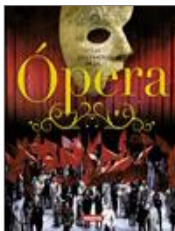
Egilea: Paul Henry Lang

Argitaletxea: Alianza Editorial. Madril. 2011

Gaia: Opera (256 orrialde)
Hizkuntza: Gaztelera

ISBN: 978- 84-206-6469-9

Paul Henry Lang musikologo hungariarrak operaren historia eta literaturarako sarrera ulergarria aurkezten digu.

→ Izenburua: **Ópera. Atlas ilustrado**

Egileak: hainbat

Argitaletxea: SUSAETA Ediciones. Madril. 2011

Gaia: Opera (328 orrialde)
Hizkuntza: Gaztelera

ISBN: 978-84-677-1630-6

Operaren mundua antzinako Greziatik egunera arte aztertzen du, garai bakoitzeko konpositoreak eta haien obrak jasota. Argazki ugari dakartza.

→ Izenburua: **La ópera y su historia. Obras, compositores y cantantes**

Egilea: Alessandro Taverna

Argitaletxea: Malsinel Editor. Bartzelona. 2006
Bilduma: Andantino

Gaia: Haur eta gazteentzat, musika (66 orrialde)

ISBN: 978-84-934717-7-4

Oso liburu egokia eskoletako liburutegietarako. Operaren historia unibertsalari heltzen dio, eta musika-formak eta horien protagonistak ulertzen laguntzen du.